

Årsrapport 2014

Fylkesmannen i Aust-Agder

Innhold

I - Fylkesmannens beretning	Side 3
II - Introduksjon til embedets hovedtall	Side 6
III - Årets aktiviteter og resultater	Side 8
IV - Styring og kontroll i embedet	Side 18
V - Vurdering av framtidsutsikter	Side 21

I - Fylkesmannens beretning

Fylkesmannsembetet i Aust-Agder er i landssammenheng et lite embete, men embetet i Aust-Agder er en meget viktig institusjon. Det er i underkant av 100 ansatte ved embetet. I tillegg til at det til enhver tid er mennesker hos oss som trenger og ønsker jobbtrening. For øyeblikket har vi tre som kommer fra NAV. I tillegg har vi to lærlinger, en i kontorfag og en på IKT.

Embetet i Aust-Agder leverer meget godt på alle parametere. Vi har for 2014 ingen vesentlige avvik, og leverer et regnskap i samsvar med budsjett. I fjor hadde embetet et overskudd på ca. 100 000 kroner. Det er jeg meget tilfreds med sett i forhold til de store endringene som er gjennom et år. Jeg er personlig tett på økonomien, for å sikre en fornuftig og forsvarlig bruk av de pengene vi har til rådighet. Det er også stor budsjettdisiplin hos avdelingsdirektørene, noe som gjør at vi i min tid ikke har hatt overskridelser som ikke på forhånd er avklart. Embetet drives nøkternt, men skikkelig.

Embetet har ikke rapport vesentlige avvik for 2014. Tilbakemeldingene fra ulike departement og direktorat de siste årene er positive på embetets utførelse og resultater. Vi har i flere år hatt utfordringer med å møte lovkravet på klagesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Vi har over år iverksatt tiltak, men mye sykefravær og uforutsette hendelser har ikke gjort oss i stand til å overholde lovkravet.

Vi gjennomførte derfor i høst en dugnad, som brakte saksbehandlingstiden ned fra over ni måneder til lovkravet på tre måneder. I samarbeid med avdelingsdirektørene og de ansatte frigjorde vi fire jurister fra andre fagavdelinger, samt kjøpte inn tjenester fra tre jurister utenfor huset som i tre måneder kun skulle ta unna restanser på byggesak. Dugnaden var vellykket og de ekstra ressursene gjør at vi ved årsskifte har kommet ajour. Situasjonen er likevel slik at vi må iverksette permanente tiltak for å sikre at saksbehandlingstiden ikke øker igjen.

Fjoråret ble avsluttet med vedtaket i Statsråd om sammenslåing av embetene i Aust- og Vest-Agder. Forberedelsene til det skjer fortløpende, og vi er trygge på at vi vil være klare som ett embete fra 1. januar 2016.

Fjorårets prioriteringer i embetet er slik det har vært over år. Sikre god og fortlørlig dialog med kommunene, være en proaktiv samfunnsaktør, sikre høy kvalitet i arbeidet vårt og jobbe tverrfaglig i embetet. Fylkesmannsinstitusjonen har en meget viktig plass i Aust-Agdersamfunnet. De politiske tradisjonene er svakere hos oss, og historisk har egdene sett mot havet, ikke mot Oslo.

I de snart seks årene jeg har vært her har min viktigste oppgave vært å bygge tillit og sikre dialog mot kommunene. Manglende dialog rundt strandsonen og håndtering av Heiplanen i Setesdal hadde bidratt til at det var et meget høyt konfliktnivå. Tilliten til at Staten var en medspiller var tynnslitt. Vi har brukt mye tid på å sikre dialogen og en fornuftig håndhevelse av statlige bestemmelser i tråd med det som har vært departementets ønsker. Målsettingen er at vi skal løse utfordringene lokalt gjennom dialog og kompromisser. Jeg tror det er riktig å si at vi har lykket, og at staten nå fremstår som mere koordinert og lyttende. Vi har etablert mange treffpunkt mot ordførerne og rådmenn hvor to årlige formelle møter er de viktigste - det går knapt en dag uten at jeg snakker eller treffer en ordfører i fylket.

Innsigelsesprosjektet som Statsråden har videreført er en viktig komponent i dialogen. Vi har vært med siden starten og er meget positive til prosjektet, noe jeg opplever at de øvrige statsetater og kommuner også er.

Dialogen med kommunene er avgjørende også for andre av regjeringens prioriteringer skal lykkes. Særlig gjelder det kommunereformen.

Statsråd Jan Tore Sanner deltok på vårt ordfører- og rådmannsmøte på Fylkeshuset i Arendal 28.mars.

Fra 26-28.oktober inviterte fylkesmannen alle kommunene i fylket samt representanter for regionrådene og KS Agder til studietur til Nord-Jylland. Medregnet representanter fra Fylkesmannsembetet var det til sammen 69 deltakere på studieturen. Formålet med turen var å lære av danske erfaringer knyttet til kommunereform og å diskutere videre prosesser i fylket. Under studieturen var vi blant annet på besøk til Brønderslev og Aalborg kommuner. Fylkesmannen fikk uvurderlig støtte og bistand fra Kgl. norsk ambassade i København til planleggingen av studiereisen. Ambassadør Ingvard Havnen deltok også på deler av studieturen. Turen var vellykket og fikk god dekning både i lokal og nasjonal presse.

Fylkesmannen deltok i løpet av 2014 på mange møter med enkeltkommuner med tema kommunereform, i tillegg til flere møter i regi av regionrådene. Vi har utarbeidet en lokal veileder beregnet på kommunene. Innspillet om å lage en slik veileder kom fra fylkets ordførere i ordfører- og rådmannsmøtet 30-31 oktober. Prosjektplanen og veilederen ble ferdigstilt medio januar 2015, og veilederen er spredt til alle kommunene fylket.

Embetet er ikke involvert i Arendalsuka, men fylkesmannen er leder i programkomiteen. Arendalsuka har på få år blitt den viktigste møteplassen for politikk og samfunn, og har bidratt til å sette Aust-Agder på kartet. I løpet av en uke i august er den politiske oppmerksomhet fokusert på Arendal.

Det har i 2014 vært to møter i dialogforumet mellom de regionale statsetatene og næringslivet i fylket, som fylkesmannen har etablert sammen med NHO Agder. Det har vært godt oppmøte fra både stats- og næringslivssiden på begge møtene. Hovedtema på vårmøtet var «Markeder i rask endring» og på høstens møte var temaet hvordan vi styrker og utvikler byene som handels- og opplevelsessentra. Forumet er viktig for å bidra til bedre forståelse mellom offentlig forvaltning og næringslivet, samt å lage avstanden kortere mellom bedriftene og staten.

Aust-Agder er vårt tredje minste fylke med 15 kommuner, og hadde pr utgangen av 2014 et folketall på 114.767 mennesker. Folketallet steg med 1.020 mennesker gjennom 2014. Dette tilsvarer en årsvekst på 0,9 prosent, som er litt under landsgjennomsnittet.

Den prosentvise veksten i folketallet i Aust-Agder var den samme i 2014 som i 2013, men noe lavere enn den var i 2012 og 2011. I 2014 hadde fem av fylkets kommuner en tilbakegang i folketallet, mens ti kommuner hadde vekst. De tre kommunene øverst i Setesdal (Bykle, Valle og Bygland) hadde størst reduksjon i folketallet i 2014. Lillesand kommune hadde den største veksten i folketallet med 2,3 prosent, mens Grimstad hadde nest høyest vekst med 1,4 prosent. I tillegg hadde også kommunene Arendal, Vegårshei og Birkenes en vekst på eller over fylkesgjennomsnittet. De to største kommunene i fylket - Arendal og Grimstad - har fortsatt den høyeste veksten i antall personer.

Aust Agder har betydelige levekårsutfordringer, som i liten grad er nasjonalt kjent. Vi har derfor i perioden 2010 - 2014 hatt et prosjekt "tidlig innsats - for en god start" sammen med kommunene Åmli og Arendal der målet har vært å bidra til tverrfaglig fokus på barn og unges levevilkår. Målet er å fange opp barn som er risikoutsatt så tidlig som mulig. Dette har medført at flere av kommunene har valgt en bredere tilnærming og fokus, enn kun gjennom tradisjonelt helsestasjonsarbeid. En masterstudent i embetet planlegger en større kartlegging som vil gi et komplett bilde av hva slags ressurser som er satt inn i det forebyggende arbeidet i kommunene, og hvordan dette fungerer. Prosjektet har fått stor oppmerksomhet og har bidratt til at mange kommuner nå arbeider målrettet med levekår på nye måter.

Aust-Agder scorer også lavt på skolerultat. Fylket har en relativt stor andel med spesialundervisning, herunder utfordringer innen grunnleggende ferdigheter. På denne bakgrunn bevilget vi over en treårsperiode skjønnsmidler til prosjektet "Økt læringsutbytte", der alle fylkets kommuner har deltatt. Prosjektet ble avsluttet våren 2014, med meget gode resultater. Prosjektet skal videreføres med et oppfølgingsprosjekt for bedre skoleledelse.

Arbeidsledigheten i Aust-Agder var ved utgangen av 2014 på 3,3 prosent av arbeidsstyrken. Dette er en nedgang på 0,3 prosentpoeng sammenlignet med utgangen av 2013. Arbeidsledigheten i landet var 2,7 prosent ved utgangen av 2014. Det er kun Telemark fylke med 3,4 prosent som har høyere arbeidsledighet enn Aust-Agder.

Vi tok for tre år siden initiativet til å etablere en nasjonalpark mot Skagerak, sammen med tre Aust-Agder kommuner og en i Telemark. Arbeidet med nasjonalparken går som planlagt. Vi jobber mot å ha verneforslaget, og et utkast til forvaltningsplan klare for høring sommeren 2015, samt justert verneforslag med tilråding klart i løpet av vinteren 2015-16. Målet er at Raet nasjonalpark skal åpne august i 2016.

Internt i embetet er jeg meget fornøyd med resultatene. Vi har dyktige ansatte og en dedikert og kvalifisert ledergruppe. Vi har gjennom fjoråret rekruttert godt, selv om våre ansatte tjener mindre enn mange kommuner og statsetater kan betale. Vi hadde en beskjeden omorganisering i embetet i 2014, som reetablerte en fagavdeling med byggesak og vergemål.

Embetet er preget av ærgjerrighet og ønske om å levere kvalitet. Vi vektlegger ledelse og tverrfaglighet, og synes vi gjennom året har klart å komme noen skritt videre. Vi har etablert flere tverrfaglige grupper i embetet ikke minst på plan og levekår. Året vi er inne i vil i tillegg bli sterkt preget av sammenslåingen av embetene i Aust- og Vest-Agder, men jeg er trygg på at vi også i denne perioden skal levere på embetsoppdraget til høy kvalitet.

Arendal 25. februar 2015

Øystein Djupedal (sign.)

II - Introduksjon til embetets hovedtall

Fylkesmannen i Aust-Agder mottok oppdrag fra 12 departementer med underliggende enheter og kongehuset for 2014. Vårt moderdepartement er Kommunal- og moderniseringsdepartementet. For å løse oppdragene har embetet organisert seg med fem fagavdelinger og to stabsenheter. Pr. 31.12.2014 var vi 93 ansatte, fordelt på 84,90 årsverk.

Fylkesmannen og fylkesmannsembetet har gjennom sin oppdragsportefølje et meget stort spenn i sine oppgaver – noen uttrykker det som alle livets faser fra vugge til grav. Det overordnede samfunnsoppdraget kan i stort være å samordne de statlige styringssignalene på tvers av sektorer og mellom regionale statsetater, som har oppfølgingsansvar og tiltak rettet mot kommunene. Fylkesmannsembetet representerer det regionale leddet som har muligheten til å avveie og balansere målkonflikter gitt fra oppdragsdepartementene. Samtidig har fylkesmannen en instruksfestet oppgave om å «handle til gagn og beste for fylket og ta de initiativ som finnes påkrevd.» Herunder ligger oppgaver som rettsikkerhetsgarantist for innbyggerne i fylket.

I strategiplanen for embetet for perioden 2011 - 2014 har vi utarbeidet følgende visjon:

"Fylkesmannen i Aust-Agder skal gjennom dialog, profesjonalitet og engasjement være en proaktiv samfunnsaktør som ivaretar rettsikkerheten for alle."

I tillegg har embetet fokusert på følgende overordnede verdier som skal prege oss:

- Profesjonalitet
- Tilgjengelighet
- Åpenhet og ærlighet

Embetet gjennomførte en evaluering av organisasjonen i 2014. Hovedendringen var at embetet ble organisert med fem fagavdelinger (Justis- og vergemålsavdelingen som ny fagavdeling). Den nye organisasjonen ble iverksatt fra 1. september, er organisert som følger:

- Embetsledelsen
- Samordnings- og beredskapsstab
- Administrasjonsstab
- Miljøvernavdeling
- Landbruksavdeling
- Sosial- og helseavdeling
- Utdannings- og barnehageavdeling
- Justis- og vergemålsavdeling

Ledergruppa i embetet består av:

- Fylkesmann Øystein K. Djupedal
- Assisterende fylkesmann Knut Berg
- Utdanningsdirektør Karen Junker
- Landbruksdirektør Tore Haugum
- Miljøverndirektør Ingunn Løvdal
- Fylkeslege Anne Sofie Syvertsen
- Avdelingsdirektør Justis- og vergemål Eva Jørlo
- Administrasjonsdirektør Anne Ma. Nyerrød

Fylkesmannen i Aust-Agder er lokalisert i Arendal hvor vi leier lokaler i Fylkeshuset AS. Fylkeshuset eies og drives av Aust-Agder Fylkeskommune.

Hovedtall for embetet

Det ble journalført 14261 inngående og 8017 utgående brev i 2014. I tillegg kommer 4060 inngående brev og 3272 utgående brev innenfor vergemålsområdet. Tilsvarende tall inkludert vergemålsområdet var i 2013 14847 inngående og 9437 utgående brev. Vergemålsområdet representerer en betydelig økning i det administrative arbeidet, og vi har vært nødt til å styrke bemanningen bl a innenfor arkiv for å takle oppgavene. Problemene med dataløsningen ARVE har forsterket ressursbehovet i 2014.

Antall årsverk pr 31.12. 2013

80,97

Samarbeid med andre embeter og andre virksomheter

Det administrative området: Administrasjonsstaben har utstrakt kontakt med de andre fylkesmannsembetene gjennom de ulike faglige forum som er opprettet i tillegg til direkte kontakt. Vi hadde også i 2014 besøk av andre embeter som ønsket erfaringsdeling på enkeltområder i tillegg til at det kontinuerlig utveksles erfaringer gjennom e-poster innenfor fagområdene. Vi lærer av hverandre.

Spesialisthelsetjenesten: Fylkeslegen i Aust-Agder er kontaktfylkeslege for "gamle" Helse sør, med bla samordning av tilsynsvirksomhet i spesialisthelsetjenesten. Vi bruker primært fylkesovergripende tilsynsteam i spesialisthelsetjenesten. Vi har også flere tilsyn sammen med Fylkesmannen i Vest-Agder pga felles helseforetak og regelmessig møter med SSHF sammen med Vest-Agder. Klagesaker innen helsetjenesten kan også dekke begge fylkene og da samarbeider vi om avgjørelsene.

Omsorgstjenesten: Embetene i Aust- og Vest-Agder arrangerer felles konferanser og samarbeider og finansierer videreutdanninger i regi av UiA som dekker begge fylkene. Vi har et regionalt nettverk for ansatte med arbeidsområde omsorgsplan 2012 som dekker nesten hele Helse Sør øst. Vi har også regionalt nettverk for kap 9 med halvårlige møter.

NAV: Her har vi halvårlige, regionale, faglig nettverk som dekker fylkene sør/sør øst. Vi samarbeider særskilt med Vest-Agder om felles fagsamlinger bla på boligsosialt område der også Telemark er med.

Barnevern: Vi gjennomfører felles konferanser for barnevernledere i begge Agderfylkene. Felles lederopplæring ble avsluttet i 2014 for barnevernledere i Buskerud, Vestfold, Aust- og Vest-Agder. Vi gjennomfører felles tilsyn med barnevernsinstitusjoner som har avdelinger i både Aust- og Vest-Agder. I tillegg gjennomførte vi en felles studietur sammen med barnevernsansvarlige i embetene i gamle Helse Sør.

Klagesaksbehandling: På klagesaksbehandling etter plan- og bygningsloven har embetet særlig samarbeidet med Vest-Agder ved å utveksle erfaringer for å få ned saksbehandlingstiden. Embetene har hatt møter om dette, og en har utvekslet eksempler på vedtaksmaler.

Vergemål: Innen vergemål samarbeider man med de regionale embetene i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Disse embetene har hatt felles fagsamling. Det er god kommunikasjon om enkeltspørsmål mellom disse embetene ved behov.

Familierett: På familierettens område (sepskil) er det noe kontakt med Oslo og Akershus ved behov i enkeltsaker.

Utdanning og barnehage: Innen utdanning og barnehagesektoren er det utstrakt samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder. Dette samarbeidet forsterkes ved at begge fylkene forholder seg til Universitetet i Agder og at det er et felles KS for begge fylkene. Aust-Agder har videre et nært samarbeid med Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder i «Sør-Vest» regionen. Dette samarbeidet har utviklet seg stadig sterkere over tid og dekker nå de fleste resultatområdene innen barnehage og utdanningssektoren. Det statlige spesialpedagogiske støttesystemet har en annen regioninndeling. Det er derfor etablert et samarbeid med fylkesmennene i region «Sør-Øst» på dette området. Innen barnehage og utdanningssektoren er det et godt og utstrakt samarbeid med Universitetet i Agder, KS og utdanningsforbundet.

Miljø: Miljøvernavdelingen har utstrakt faglig samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder, spesielt innen vannforvaltning, anadrom laksefisk, rovvilt og forurensning. I pågående arbeid med verneplan for Raet nasjonalpark har vi et systematisk samarbeid med Fylkesmannen i Telemark som arbeider med verneplan for Jomfruland nasjonalpark.

Landbruk: Landbruksavdelingen har et nært samarbeid med landbruksavdelingene hos Fylkesmannen i Vest-Agder og Telemark. Vi har faste møter hvor vi informerer hverandre om bruken av virkemidler og vi drøfter aktuelle saker. I regionen samarbeider vi med mange aktører. Vi utarbeider blant annet et felles regionalt næringsprogram for Aust-Agder og Vest-Agder. Dette programmet er et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannsembetene i begge fylkene, begge fylkeskommunene, Bondelagene og Bonde- og småbrukerlagene i begge fylkene og Innovasjon Norge Agder.

Vi samarbeider også over fylkesgrensene gjennom mange ulike prosjekter som vi er sammen om å finansiere. Dette gjelder blant annet innen bioenergi, hvor samarbeidet strekker seg fra Vest-Agder til Vestfold. Videre har vi deltatt aktivt i utarbeidelsen av Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskapning Agder 2015 – 2030. (VINN-plan). Landbruksavdelingen har ledet arbeidet innen temagruppen landbruk og marine næringer.

III - Årets aktiviteter og resultater

Kap 2.1 Generelle samordningsoppgaver. Modernisering i offentlig sektor

Kommuneøkonomi

Aust-Agder hadde ingen kommuner i ROBEK-registeret ved utgangen av 2014. Kommunene i Aust-Agder er fortsatt samlet sett i en krevende økonomisk situasjon. Kommunene har en høy lånegjeld og lave skatteinntekter i forhold til landsgjennomsnittet. Aksjeutbytte fra Agder Energi og eiendomsskatt er fortsatt helt avgjørende inntektskilder for at kommunene skal klare å gå i balanse. Graden av økonomiske utfordringer varierer stort mellom kommunene i fylket, og fylkesmannen følger derfor utviklingen ekstra godt i enkelte kommuner.

Etter flere år med svake netto driftsresultater hadde kommunene i Aust-Agder i 2013 et samlet netto driftsresultat på 2,6 prosent av brutto driftsinntekter. Dette var litt under landsgjennomsnittet på 2,7 prosent. Fylkesmannen håper at den gode trenden vil fortsette når regnskapstallene for 2014 blir klare.

Skjønnsmidler og fornyingsprosjekter

Arbeidet med omstilling og fornying i kommunene har også i 2014 primært blitt rettet inn mot fordelingen av skjønnsmidlene. I likhet med tidligere år inviterte vi alle kommunene til skjønnsmøter i september 2014 for å diskutere kommunenes utfordringsbilde og for å informere om hovedskjønn for neste år. Deler av skjønnsmøtene ble i 2014 også brukt til innledende samtaler om kommunereformen. På skjønnsmøtet deltok alle 15 kommunene med både ordfører og rådmann, og flertallet også med økonomisjef.

Restskjønn for 2014 ble fordelt i mars måned. Innen fristen hadde vi fått 40 prosjektsøknader på til sammen ca. 17 mill.kroner. Den avsatte restskjønnsporten på 3,6 millioner kroner ble fordelt til 18 prosjekter. Vi har lagt ut en oversikt over fordelingene ut på vår hjemmeside. Alle prosjektsøknadene og rapportene til de prosjektene som har fått støtte er også lagt ut på en egen erfaringsportal.

Fylkesmannen har også i 2014 deltatt i ulike nettverk for kvalitetsutvikling av tjenester i kommunene. Kommunene i Aust Agder er gjennomgående godt motivert for å fornye og utvikle egen organisasjon.

Tilsyn

Fylkesmannen inviterte i februar andre tilsynsetater til vårt årlige tilsynsmøte. Foruten representanter fra våre fagavdelinger deltok representanter fra Arbeidstilsynet, Arendal revisjonsdistrikt, Setesdal revisjonsdistrikt og Mattilsynet. Tema var koordinering og videreutvikling av felles statlig tilsynskalender. Den samordnede tilsynskalenderen gir god informasjon til kommunene og fylkeskommunen når det gjelder de planlagte statlige tilsynene. Under arbeidet med kalenderen tilstreber vi at tilsynene blir mest mulig samordnet på tvers av tilsynsetatene og vi gjør evt justeringer for å unngå tilsynskollisjoner og for å unngå at «tilsynstrykket» på enkeltkommuner blir for stort.

Endelig tilsynskalender er ferdig primo mars og sendes ut til alle kommunene og fylkeskommunen samt publiseres på Fylkesmannens hjemmesider. Etter dette blir kalenderen fortløpende oppdatert ved behov. Vi har en oppdateringsrunde med de andre tilsynsetatene i august og legger ut en oppdatert plan for resten av året ultimo august. Det er også et mål at tilsynsmøtet og den samordnede kalenderen skal inspirere til felles/samordnede tilsyn og utveksling av rapporter og funn.

I Aust-Agder fikk ikke Fylkesmannen varsel fra noen tilsynsetater om vesentlige virkninger for kommunene eller fylkeskommunen som følge av tilsyn i 2014.

Likestilling

Fylkesmannen har i 2014 lagt vekt på å bidra til Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015-2027 (LIM-planen). Planen skal være en plattform for felles, systematisk handling for å styrke likestillingen og bedre levekårene på Agder. Planprogrammet for LIM-planen ble fastsatt av fylkestingene i Aust-Agder og Vest-Agder desember 2013. Våren 2014 ble LIM-planen utarbeidet, og det ble lagt opp til bred medvirkning underveis, etter prosesskrav i plan - og bygningsloven. Fylkesmannen satt i styringgruppen for LIM-planen og deltok aktiv der, sammen med fylkesmannen i Vest-Agder og Fylkesrådmennene i Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner. Vi deltok på plantemakonferanser om vern mot vold og trakassering, samt utdanning. Vi var også representert i møte med brukepanelet i tilknytning til LIM-planen, og på høringskonferansen i juni.

Siden Agder har spesielle utfordringer med likestilling mellom kjønn, og med bakgrunn i økt innvandring i

befolkningen, har kjønn og etnisitet fått spesiell oppmerksomhet i planen. LIM-planen har forøvrig et bredt likestillingsperspektiv med hensyn til kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og sosial bakgrunn. Fem temaer er viet spesiell oppmerksomhet: demokrati og deltakelse, utdanning, arbeidsliv, likeverdige offentlige tjenester og vern mot trakassering og vold. Fylkesmannen har gitt støtte til hovedmålene i planen, men samtidig gitt uttrykk for at den brede tilnærmingen til likestillingsarbeidet innen de fem hovedtemaene vil bli svært krevende å følge opp. Det forutsetter en aktiv styring og tilstrekkelige økonomiske ressurser, og mer kunnskap om hvordan likestillingsarbeidet i bred forstand utøves i de ulike kommunene. Fylkesmannen som en statlig aktør vil være en bidragsyter for å nå utviklingsmålene i LIM-planene særlig innen utdanning, gjennom barnehagesatsing og mot ufrivillig deltid i helse- og omsorgssektoren.

Som et tiltak i arbeidet for mer likestilte og inkluderende lokalsamfunn har Fylkesmannen tatt initiativ til et prosjekt om innsats på levekårsfeltet, med fokus på tidlig innsats overfor barn og unge særlig i aldersgruppen 0-6 år. Målet har vært økt tverrfaglig og tverretattlig samarbeid for å nå utsatte barn tidligst mulig. Prosjektet "Tidlig innsats - for god start" ble avsluttet i 2014, men Fylkesmannen vil fortsatt ha fokus på dette arbeidet videre.

Kommunalt selvstyre

Som klageinstans over kommunale vedtak etter plan- og bygningsloven legger Fylkesmannen vekt på hensynet til det kommunale selvstyret, jf. fvL § 34 annet ledd. En ser imidlertid at kommunene i noen grad antar at de har videre skjønnsadgang i dispensasjonssaker etter pbl. § 19-2 enn det bestemmelsen gir adgang til. Dette fører ofte til svikt i begrunnelsene og rettsanvendelsesfeil ved vedtakene, som vanskelig lar seg reparere av klageinstansen.

Fylkesmannen har i løpet av 2014 hatt møte med planutvalget i Birkenes kommune og med ordfører og ledelse av planutvalget i Lillesand kommune for å orientere om konkrete klageavgjørelser, hvor slike saksbehandlingsfeil har slått igjennom i forhold til hensynet til det kommunale selvstyret, og hvor kommunale vedtak dermed har blitt opphevet eller omgjort. Møtet var meget konstruktivt og følges i 2015 opp gjennom møte med de politiske utvalgene i Lillesand og flere andre kommuner hvor Fylkesmannen orienterer om dispensasjonsbestemmelsen og – praksis i klagesakene.

Kap 2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting.

Fylkesmannen gjennomførte 29 tilsyn på områdene helse, omsorg, sosial og barnevern. Dette er seks mer enn resultatkrav. Vår erfaring er at systemrevisjon er en viktig metode for å avklare, eventuelt påvise risiko for svikt på utsatte områder. Det gjennomføres også ad hoc tilsyn ved hendelser i tjenestene. Våre årsplaner må derfor være fleksible nok til å gi rom for dette, med de utfordringer dette gir for samordning av tilsyn m.v. Slike hensyn må vi hele tiden veie opp mot hverandre. Kvalitet og pasientsikkerhet er overordnet, og Fylkesmannen har stort fokus på dette også gjennom ressursdisponering. Saksbehandlingstiden ble overholdt på alle de fire saksområdene, tilsvarende også for en sak etter forskrift om miljørettet helsevern.

Fylkesmannen fikk midler til å styrke klagesaksbehandlingen med 0,5 årsverk i forbindelse med lovendring om klagers uttalerett. Vi er helt avhengig av å kunne lyse ut fulle stillinger for å rekruttere god kompetanse, det er derfor en utfordring å benytte slike delvis finansierte stillinger. Denne er nå på plass etter noe omfordeling av oppgaver og ved hjelp av andre tilskuddsmidler. Klagere synes å benytte seg av ordningen, men saksbehandlingstiden i store og krevende saker går dermed opp. Dette er uheldig for både klager og i et læringsperspektiv også for påklaget. Vår erfaring er at mange av disse sakene kunne vært behandlet bedre og raskere dersom tjenestene hadde en plikt til ikke bare å informere pasienten ved skade, men også møte pasienten etter slike hendelser.

Fylkesmannen har kontaktfylkeslegefunksjonen for søndre del av Helse Sør-Øst. Vi utarbeider felles tilsynsplan med spesialisthelsetjenesten for regionen, og har minst ett årlig møte med RHF.

Vi gjennomførte systemrevisjon i spesialisthelsetjenesten med psykisk helsevern for barn og unge med felles team for tre fylker. En av våre jurister var revisjonsleder for alle tilsynene. Vi var i tillegg pilotfylke for tilsyn med pasientforløp høsten 2014.

Fylkesmannens folkehelserådgiver deltar i fylkeskommunens planforum ca en gang i måneden og i de ukentlige planmøtene i embetet. Vi har et særlig fokus på barns oppvekstbetingelser og tilrettelegging for hverdagsaktiviteter. Vi søker å unngå interessekonflikter mellom trafikk, støy, støv og bolig/rekreasjonsområder. Selv med tett oppfølging er det fortsatt mye ugjort når det gjelder systematisk oversiktsarbeid i kommunene, og vi er urolige for at kommunene ikke i tilstrekkelig grad har dette på plass til neste planstrategiperiode. Vi har gjennomført tre tilsyn med kommunenes folkehelsearbeid og mangel på medisinsk faglig innspill og kompetanse er en av grunnene til ovennevnte funn.

Fylkesmannen møter regelmessig kommunalsjefer, ledere og mellomledere i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Vi deltar i styringsgruppen for utviklingssenteret og har et samarbeid med UiA, senter for e-helse. Fylkesmannen deltar også i regionalt samarbeidsutvalg i Setesdalen, og følger opp etableringer av kommunale øyeblikkelig hjelp døgnenheter som nå er på plass i alle kommunene. Fylkeslegen har vært pådriver for utarbeidelse av det landsomfattende tilsyn med pasientforløp, og embetet deltok i pilottilsyn høsten 2014. Kommunene i fylket var tidlig ute med å få på plass elektronisk meldingsutveksling, noe som har gitt et betydelig kvalitetsløft ved utveksling av informasjon på tvers av forvaltningsnivåene. Tre kommuner i Østre Agder er tildelt midler fra Helsedirektoratet for utvikling av elektronisk nattilsyn, og vi er i jevnlig kontakt med prosjektet med juridisk bistand og generell veiledning. Hver høst arrangerer vi en større konferanse for ledere i helse- og omsorgssektoren med fokus på viktige elementer i omsorgsplan 2020 og samhandlingsreformen. Tema i 2014 var mestring og medvirkning, og statssekretær Nøklebye Heiberg snakket om regjeringens satsninger og om aktiv aldring. Vi avholder årlig en konferanse for ledere og mellomledere med presentasjon av funn fra tilsyn og erfaringsspredning av gode utviklings- og kompetanseprosjekter i fylket. På hver av disse konferansene er det ca 100 deltakere. Det er lite byggeaktivitet i Aust-Agder, men når kommunene søker om investeringstilskudd fra Husbanken er vi involvert i saksbehandlingsprosessen.

Det er stor grad av samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder både på tilsyn (særlig med spesialisthelsetjenesten) og ved arrangement av kurs og konferanser. Vi arrangerer felles møter og kurs for allmenn- og kommuneleger som er viktige målgrupper i Samhandlingsreformen. Det er stort fokus på barn og unges levekår, sosiale forhold, rus og psykisk helse. Samtlige kommuner ble besøkt i 2014, for dialog og kartlegging av kommunenes utfordringer. Kompetanseheving, råd og veiledning mv blir fulgt opp, blant annet i samarbeid med NAV og spesialisthelsetjenesten. "Tidlig innsats" som begrep synes å ha fått et godt "fotfeste" i kommunene. To kommuner har vært med i et fireårig prosjekt særlig rettet mot personell som møter barn i førskolealder (barnehager, helsestasjon, barnevern, NAV mv) som ble avsluttet 31.12.2014. Mange andre kommuner har i denne perioden også deltatt i våre kurs og i større grad organisert tjenestene sine slik at de kan møte barnefamiliens behov samlet. Dette er vårt "Sjumilssteg". Kommunene har rapportert at de er godt fornøyde med resultatene. Barnekonvensjonen legges til grunn også her, og videreføres i 2015. Embetet har etablert en tverrfaglig gruppe (representanter fra landbruk, miljø, byggsak, utdanning og helse- og sosial) for å implementere barneperspektivet i alt vi gjør der det er relevant. Fokus på folkehelse, også gjennom tilsyn, er også tverrfaglig forankret. Vi er i dialog med fylkeskommunene om frafallsproblematikk.

Fylkesmannen overtok ansvaret for vergemålsforvaltningen i første instans ved ikrafttredelse av ny vergemålslov 1. juli 2013. Overgangen mellom gammel og ny vergemålsordning har vært svært krevende. Merbelastningen for Fylkesmannen har vært stor. Situasjonen har preget arbeidet i 2014. Et sentralt mål har vært å redusere risikoen for sentrale avvik ytterligere, og sikre at rammeverket for en velfungerende vergemålsforvaltning hos Fylkesmannen er etablert.

Kap 2.3 Oppvekst, barnehage og opplæring

Fylkesmannen har i 2014 arbeidet med å koordinere arbeidet for barn og unge innad i embetet. Det er etablert en levekårsgruppe der alle avdelingene er representert. Gruppen har særlig fokus på barn og unge og har som mandat å utarbeide fokusområder og forslag til felles tiltak i virksomhetsplanen. I 2014 gjennomførte vi en felles intern opplæringsdag om planarbeid. Etablerte nettverk i kommunene, knyttet til planarbeid, er benyttet for å informere om folkehelse- og tilsyn og andre aktuelle tema. Det er utarbeidet en halvårlig aktivitetsplan for kompetansehevingstiltak rettet mot ansatte som arbeider med barn og unge. Kommunene har gitt positiv tilbakemelding på aktivitetsplanen. Embetets hjemmeside brukes aktivt for å informere om tiltak. Prosjektet «Tidlig innsats- for god start» har sterkt fokus på å oppdage risikoutsatte barn tidlig. Denne satsingen omfatter alle sektorer inkludert voksentjenestene. Barnekonvensjonen ligger til grunn for arbeidet med tidlig innsats. Barnekonvensjonens betydning og de ulike artiklene har blitt kommunisert tydelig både i kurs og konferanser og i andre treffpunkt med kommunene. Barnekonvensjonen og «Sjumilssteget» var tema på Fylkesmannens personalsamling høsten 2014. Fylkesmannen har vært pådriver for å få kommunene til å delta i KS læringsnettverk for god samhandling for barn og unge. Syv kommuner deltar i tverrfaglige nettverk.

Vi har gjennomført tilsyn med kommunal barneverntjeneste etter volumkrav fra Statens helsetilsyn. Som ett av de første fylkene i landet gjennomførte vi tilsyn med BUfetat region sør med tema: Bistandsplikt ved akuttplussinger. Tilsynet resulterte i ett avvik.

Fylkesmannen fordelte nye stillinger innen barnevernet utfra departementets retningslinjer. Vi har gjennomført kompetansetiltakene som departementet har gitt oss oppdrag om. Gjennomførte tiltak er blant annet dagssamlinger med tema om samtaler med barn om vold og seksuelle overgrep, barnevernledersamlinger og kompetanseheving innen behandling av undersøkelsessaker. Vi har også avsluttet et lederopplæringsprogram. Etter initiativ fra Fylkesmannen fikk kommunene i Agder-fylkene innvilget ialt 1,6 mill. fra BLD til et 3-årig

kompetansetiltak for samtaler med barn der RVTS-sør er tiltaksleverandør. Tiltaket startet opp høsten 2014.

Vi følger nøye med på rapporteringer om fristoversittelser, og har hatt særlig oppfølging av Arendal kommune med månedlige rapporteringer over status siste halve året. Saken er ikke ferdigbehandlet ennå.

Fylkesmannen har på barnehageområdet hatt fokus på barns medvirkning og innen flere av satsingene på utdanningsområdet er barn og unges medvirkning sentralt. De fleste av kommunene har deltatt eller deltar i prosjekt «Vurdering for læring» og de resterende vil delta i 2015. Vurderingsarbeid er eksempel på et område der betydningen barn og unges medvirkning kommer tydelig frem. Det legges vekt på «barnets beste» og barns rett til å bli hørt i klagesaksbehandlingen.

Tilsyn barnehage og utdanning.

Fylkesmannen har bidratt til bedre regeletterlevelse i barnehage og grunnopplæringssektoren ved å gjennomføre aktivitetskravene gitt i embetsoppdraget på tilsyn. Tema for tilsynene er delvis gitt fra nasjonalt nivå og delvis valgt ut fra en risiko og vesentlighetsvurdering. Tilsynsobjektene er valgt i tråd med sentrale føringer og er basert på risiko og vesentlighetsvurderinger. Samtlige tilsyn er gjennomført etter gjeldende metodehåndbok og instruks. Det er gitt veiledning i lov og regelverk og resultater fra tilsynene er formidlet for å øke regeletterlevelsen. Aust-Agder er et lite fylke med 15 kommuner. Kommunene melder at de oppfatter tilsyn som god kompetanseutvikling, men at de opplever at antall tilsyn er svært høyt. Vi ser kommunenes argumenter og vurderer at læringseffekten av tilsyn kan bedres ved å legge større vekt på oppfølging av tilsyn.

Fylkesmannen har ført tilsyn med kommunene som barnehagemyndighet og gitt veiledning for å sikre at kommunene utfører sine lovpålagte oppgaver. Fylkesmannen har de siste årene hatt fokus på norm for pedagogisk bemanning og rett fortolkning av regelverket. Kommunen har gjort en betydelig innsats for å påse at barnehagene oppfyller norm for pedagogisk bemanning. I tillegg har vi hatt fokus på de ansattes kompetanse som en av de viktigste faktorene for god kvalitet i barnehagene. Kommunens praktisering av dispensasjon fra utdanningskravet har en klar sammenheng med målet om at alle barnehagene har tilstrekkelig antall ansatte med riktig formell utdanning. Dette ble derfor utgangspunktet for valg av tilsynsystema «Kommunens håndtering av søknader om dispensasjon fra utdanningskravet til styrer og pedagogisk leder», jfr §§ 17 og 18 med tilhørende forskrift. Det er gjennomført skriftlig tilsyn med fire kommuner med dette tema. Det ble funnet grunnlag for lovbrudd i alle tilsynene. Som følge av tilsynet, ble det utarbeidet nye detaljerte retningslinjer i alle de fire kommunene. Vår vurdering er at tilsynet var nyttig og bidro til å gi bedre forståelse og rutiner i kommunene når det gjelder deres håndtering av søknader om dispensasjon. Det er gjennomført stedlige tilsyn i to kommuner med barnehageloven § 8, kommunens oppgave for å "påse" at barnehagene driver i samsvar med gjeldende regelverk og § 16, kommunens tilsynsvirksomhet.

Tilbakemeldingene så langt og vår vurdering, er at dette tilsynet har gitt økt forståelse for kommunens rolle som barnehagemyndighet og deres krav om lovførståelse. Dette var også tema for samling med alle kommunene på samling høsten 2014. Vi opplever at dette er et krevende tema for tilsyn og vanskelige vurderinger. Som en "stikkprøve" under tilsynet, valgte vi å fokusere på hvordan kommunen påser at barnehagene oppfyller kravet i barnehageloven § 22- opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Fylkesmannen i Aust-Agder har i mange år hatt et spesielt fokus på sårbare barn. De fleste barn går som kjent i dag i barnehage og de ansatte i barnehagene har derfor en spesielt viktig oppgave og mulighet til å fange opp utsatte barn. Vårt tilsyn viste at det var til dels store mangler når det gjaldt kunnskap om opplysningsplikten, og da særlig den individuelle opplysningsplikten. Vi benyttet derfor anledningen til å ha spesielt fokus på og veilede om denne plikten på sluttmøtet. Dette har også vært tema på de ulike kompetansetiltakene for barnehageansatte, da spesielt for assistentene.

Det er gjennomført seks felles nasjonale tilsyn, tre tilsyn med «Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen» og tre tilsyn med «Skolens forvaltningskompetanse». Tilsynene er gjennomført i tre kommuner. I forkant av tilsynene ble det gjennomført fem regionale samlinger for alle kommunene og fylkeskommunen. Denne veiledningen var en del av opplegget for det felles nasjonale tilsynet. Det ble avdekket lovbrudd i samtlige kommuner, men det ble også dokumentert mye godt arbeid. Temaet for felles nasjonalt tilsyn oppleves som relevant og nyttig i sektoren. Sektoren har vurdert veiledningsaktiviteten i forkant av tilsynet som svært nyttig.

Vi har ønsket å holde fokuset oppe når det gjelder skolens arbeid for et godt skolemiljø, og valgte dette som tema for to egeninitierte tilsyn. Begge skolene har over flere år hatt relativt høye "mobbetall" i elevundersøkelsen, og ingen av disse kommunene har hatt tilsyn med dette som tema i det felles nasjonale tilsynet fra 2010 til 2013. Dette var bakgrunnen for at disse kommunene og skolene ble valgt. Fylkesmannen har fulgt opp avsluttede tilsyn på dette området med flere tiltak – blant annet koblet aktuelle kommuner på sentrale prosjekter for å bedre læringsmiljøet.

Fylkesmannen har gjennomført svømmetilsyn ved tre skoler i 2014. Fylkesmannen har nå totalt gjennomført

tilsyn med svømmeopplæringen i fem kommuner og avdekket store mangler i fire av disse. Samtidig ser vi at kommunene har vist stor vilje og evne til å rette opp i manglene. Tilsynet synes derfor viktig for å sikre at elevene får den svømmeopplæringen de har krav på.

Annet arbeid for økt kompetanse og kvalitet i barnehagen og opplæringen.

Fylkesmannen har bidradd til et godt kompetansegrunnlag gjennom kvalitetssikring, informasjonsinnhenting og erfaringsspredning. Fylkesmannen utarbeider årlige kommunebilder for den enkelte kommune for å bevisstgjøre kommunene på viktige utfordringer. Kommunebildene viste at en samlet utfordring for alle kommunene i 2014 på utdanningssektoren var å øke leseferdighetene til de yngste elevene, jobbe systematisk med læringsmiljøet, videreutvikle en vurderingskultur og en vurderingspraksis i skolen og ha fokus på tidlig innsats og tilpasset opplæring. Kommunebildene pekte på at det er viktig å bedre læringsresultatene fra grunnskolen for at flere elever skal kunne gjennomføre og bestå videregående opplæring. Elevundersøkelsen fra høsten 2013 viste bekymringsfulle tendenser i Aust-Agder knyttet til læring og læringsmiljø. Vi la derfor vekt på å spre denne informasjon i oppfølging av tilsyn. Det har vært egne møter med kommunene på administrativt og politisk nivå der kvantitative data har blitt presentert. I presentasjonene var vi også bevisst kjønnsforskjeller i skolerresultater og læringsmiljø. Vi så funnene noe i sammenheng med Ungdata-rapportene. Tall fra Elevundersøkelsen høsten 2014 hentet fra rapportportalen viser tendenser til færre krenkelser og mobbing blant elever i Aust-Agder. Det er en positiv utvikling, men fortsatt er det kommuner som har skoler med vedvarende høye mobbetall. Disse følges spesielt opp. Fylkesmannen informerer jevnlig om «Bedre læringsmiljø» som ressurs. For å sikre enda bedre kompetanse på området, har vi holdt dagsseminar for lederne på de videregående skolene i fylket hvor de fikk en grundig gjennomgang av lovverket og hjelp til å finne frem til ressurser. Tilsvarende samlinger ble holdt for alle kommunene i fylket i 2013. Vi vil fortsatt ha fokus på dette i 2015.

Fylkesmannens arbeid med kompetanseutvikling bidrar til å styrke kompetanse og kvalitet i barnehagesektoren og grunnopplæringen. Innen de statlige strategier og kompetanseutviklingstiltak har vi informert, motivert til deltakelse, rekruttert og valgt ut deltakere der dette er relevant. Vi har videre innhentet planer og rapporter, fordelt midler, og rapportert til utdanningsdirektoratet. Vi har tilrettelagt for erfaringsspredning på ulike måter og har initiert, koordinert og deltatt i nettverk i fylket og sammen med Vest-Agder der dette er nyttig.

«Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020» begynner å bli implementert i barnehagesektoren i Aust-Agder. Barnehageeiere er etter hvert blitt godt kjent med strategiens mål og tiltak. Kommunene lager lokale kompetanseplaner som innbefatter både kommunale og private barnehager. Kompetanseplanene lages med utgangspunkt i de nasjonale styringssignalene og lokale behov. De regionale barnehagenettverkene samarbeider om kompetansetiltak. Strategiens fire tematiske satsingsområder er førende for barnehagens kompetanseutvikling og legges til grunn ved tildeling av kompetansemidler. I Aust-Agder er nesten 70 % av de ansatte i barnehagene assistenter. Under 30 % av disse er faglærte. Kompetanseheving av denne gruppen er derfor veldig viktig og nødvendig. Vi har hatt god effekt av å legge andre opplæringstiltak rett i etterkant av assistentopplæringene. Vi har i Aust-Agder et velfungerende GLØD-nettverk og har i dette nettverket gode samarbeidspartnere i rekrutteringsarbeidet og en arena for drøfting av tiltak for å øke kvaliteten i barnehagene. Fylkesmannen har også i 2014 deltatt i nettverkssamarbeidet for økonomisk likeverdig behandling i Aust-Agder. I tillegg til at Fylkesmannen deltok med økonom og jurist har alle kommunene i Aust-Agder som har private barnehager deltatt med barnehagefaglig ansvarlig og/eller økonomiansvarlig. Kommunene har gitt gode tilbakemeldinger på nytteverdien. Fylkesmannen vurderer dette nettverket som svært viktig for å sikre rett tilskudd til private barnehager.

Fylkesmannen informerer jevnlig og følger tett opp skoleeierne når det gjelder «Kompetanse for kvalitet». Vi anser skoleeierne i fylket som motiverte for å benytte seg av ordningen og godt orienterte om mulighetene den gir. Det har vært en stor økning i antall lærere som tar videreutdanning – nærmest en fordobling i antall fra 2013/14 til 2014/15. I noen av de små kommunene ser vi en tendens til at markedet blir «mettet» og noen skoleeiere strever med å skaffe vikarer for lærere som studerer. Vi vurderer at det fremdeles vil være stor etterspørsel etter videreutdanning i fylket. Fylkesmannen understreker stadig at satsingen «Vurdering for læring» er nyttig og må sees i sammenheng med Felles nasjonalt tilsyn 2014 – 2017.

Fylkesmannen har i møter og brev informert kommunene og fylkeskommunen om "Strategi for etter- og videreutdanning for tilsette i PP-tenesta". Fylkesmannen vurderer at god måloppnåelse på dette feltet er avhengig av nært og godt samarbeid med alle parter med ansvar for utdanningsområdet. Tett og god koordinering av alle tiltak og satsinger som felles aktiviteter mot en helhetlig strategi er avgjørende for god effekt. Fylkesmannen søker å bidra til en slik felles forståelse. Aust-Agder fikk tildelt svært begrensede midler til etterutdanning i 2014. Kommunene og fylkeskommunen ble derfor enige om å søke om felles tiltak også i 2014 og følge opp tiltakene fra 2013. Fylkesmannen har tildelt midlene og fulgt opp tiltakene. Fylkesmannen har også informert og fulgt opp strategien for videreutdanning. Det var i Aust-Agder få søkere til dette tilbudet. Utdanningsdirektoratet prioriterte

kun søkere til de frikjøpte tilbudene, men dette var det ikke informert om ved utlysning av tilbudet om videreutdanning. To søkere fikk plass, men trakk sine søknader. Dette førte til at ingen ansatte i Aust-Agder startet videreutdanning i 2014.

Konferansen om lokalt læreplanarbeid i regi av Utdanningsdirektoratet ble arrangert i september. Fylkesmannen anser både denne og fjorårets konferanse som nyttige for sektoren. Fylkesmannen ønsker å støtte skoleeierne i det lokale arbeidet med læreplanene og vurderingsarbeidet. Kompetanseheving i læreplanarbeid sees i sammenheng med fokus for felles nasjonalt tilsyn. Videre har vi de siste årene, i samarbeid med Universitetet i Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder, arrangert valgfagskurs. Valgfagskursene ser vi også i sammenheng med satsingen «Ungdomstrinn i utvikling» og behovet for å gjøre ungdomstrinnet mer praktisk og variert.

Prosjektet Økt læringsutbytte ble avsluttet våren 2014. Dette prosjektet var blant annet driftet på Fylkesmannens skjønnsmidler og alle fylkets kommuner deltok. Prosjektet har hatt tiltak innen kompetanseheving for både lærere og skoleledere. Prosjektet er evaluert og kommunene vurderer det som meget nyttig.

Samtlige kommuner deltar også i prosjektet "Lærende regioner". Dette er et felles forskningsprosjekt mellom fylkene Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag, Oppland og Aust-Agder. Målet for prosjektet er å finne ut om, og i hvilken grad, regionale forskjeller påvirker læringsutbytte.

Samhandling med videregående opplæring

Fylkesmannen har på mange områder et nært samarbeid med fylkeskommunen, men ser også utfordringer i dette samarbeidet. I Sør-Vest samarbeidet har det vært drøftet om vi har gode nok forutsetninger for å følge opp videregående opplæring med god informasjon og veiledning. Vi har erfart over tid og i mange sammenhenger at Fylkesmannen mangler informasjon om vesentlige satsinger og tiltak i den videregående opplæringen. Når Fylkesmannen ikke oppleves som tilstrekkelig informert, kan det føre til at de bruker oss i mindre grad og på færre områder, enn det som er ønskelig. Vi mener at det er nødvendig at det sikres at Fylkesmannen er informert om, eller involvert i, alle satsinger som gjelder videregående opplæring. Dette er av stor betydning for arbeidet mot frafall i videregående opplæring. Hele opplæringsløpet må sees under ett.

Integrering av innvandrere

Fylkesmannen har uttrykt bekymring over at for mange flyktninger blir sittende for lenge i mottak. I Kommunebildene for 2014 er bosetting av flyktninger omtalt som et eget punkt. Her presenteres en samlet oversikt over IMDis anmodning om bosetting til den enkelte kommune i Aust-Agder, og kommunens vedtak om bosetting. Fylkesmannen oppfordret kommunene til å imøtekomme IMDis anmodning om bosetting. Vi viste også i Kommunebildet til IMDi Sør sin spørreundersøkelse til programrådgivere i Aust-Agder, Vest-Agder og Telemark i 2013. Her svarer de fleste kommuner at mangel på boliger er det største hinderet for bosetting av flyktninger. Fylkesmannen har derfor lagt vekt på at nok og hensiktsmessige boliger er en forutsetning for å ta imot flyktninger.

Fylkesmannen har behandlet syv klager på introduksjonsstønad i 2014. Fylkesmannen har ikke mottatt klager på opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere etter introduksjonsloven dette året. Fylkesmannen er opptatt av å ivareta rettighetene til minoritetsspråklige elever og voksne innvandrere slik at de får brukt ressursene sine. Vi får få klager etter introduksjonsloven, særlig etter § 17 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det er også få klager om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8. Vi ser dette som bekymringsfullt. Det ble gitt informasjon og veiledning om særskilt språkopplæring i tilknytning til felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet. Vi ser at det er behov for veiledning og avklaringer av lov og regelverk som berører minoritetsspråklige og voksne innvandrere, og en mer helhetlig politikk og innsats på området.

Tilskuddene til kompetanseheving for lærere og ledere i norskopplæringen og grunnskoleopplæringen er forvaltet etter forutsetningene i oppdragsbrev fra VOX. Vi har gjennom hele året hatt et særskilt fokus på kvaliteten og kompetanseheving av lærere og ledere i opplæringen av voksne. For å gjøre de nye prøvene i norsk og samfunnskunnskap mer kjent, har vi også informert alle skolefaglig ansvarlige i kommunene om formålet og forskriftsendringene i eget møte våren 2014.

I år arrangerte vi også en egen studietur for ledere i de kommunale voksenopplæringene. I flere år har vi hatt fokus på vold i nære relasjoner, traumer og ettervirkninger av krig i våre etterutdanningskurs, og hvordan voksenopplæringene best kan ivareta deltakere som har opplevd dette. Studieturen var en oppfølging av temaet.

Fylkesmannen har gjennomført to skriftlige tilsyn etter introduksjonsloven i tråd med resultatkravet. Temaet for tilsynet var om deltakerne fikk tilbud om et introduksjonsprogram som var helårig og på full tid. Tilsyn ble gjennomført i to kommuner. Det ble avdekket lovbrudd i begge kommunene både på helårlig

introduksjonsprogram og program på full tid. Underveis i tilsynene etter introduksjonsloven har det vært behov for prinsipielle avklaringer av lov og forskrift. Fylkesmannen har siden januar 2014 etterlyst avklaringer fra IMDi. Vi er glad for BLDs prinsipielle avklaringer som kom i desember 2014. En felles forståelse av lovgrunnlaget styrker tilsynet og bidrar til lik praktisering av regelverket.

Kap. 2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Store utbyggingstiltak og arealkrevende plansaker har vært høyt prioritert. Vi har fulgt opp rundskriv T-2/13 om innsigelser, statlige planretningslinjer og planbestemmelser. Tidlig dialog i alle plansaker er prioritert for å sikre at planforslag til høring i størst mulig grad ivaretar statlige retningslinjer og bestemmelser. Vi arbeider systematisk med klimatilpasning i alle arealplansaker, spesielt i overordnet planarbeid.

Aust-Agder har ikke store bykommuner, og følgelig liten grad av storbyutfordringer. I alle relevante kommuner viser vi til SPR for BATP – retningslinjene i vår dialog med kommunene. Arendal kommune, som er vår største bykommune, reviderte kommuneplanens arealdel i 2014. Planlegging for reduserte klimautslipp og klimatilpasning var tydelig i Fylkesmannens innspill gjennom planprosessen. Vi opplever det imidlertid som utfordrende å konkretisere og innarbeide overordna klimamål om reduserte utslipp i overordna planer.

Fylkesmannen v/miljøvern avdelingen og landbruksavdelingen vil være representert i styringsgruppe, prosjektgruppe og arbeidsgruppe for det interkommunale prosjektet med utarbeiding av en regional Areal- og transportplan for Arendalsregionen. Prosjektarbeidet ble startet opp i 2014, og skal etter planen ferdigstilles medio 2017.

Fylkesmannen har meget god dialog med Statens vegvesen, Region sør, under forestående utbygging av ny E18 Tvedestrand-Arendal hvor reguleringsplanene ble behandlet og vedtatt i 2014.

I løpet av de senere årene har antall innsigelser fra Fylkesmannen i Aust-Agder i plansaker blitt redusert. Det legges stor vekt på lokalt selvstyre, og konfliktnivået mellom Fylkesmannen og kommunene er i dag generelt sett lavt. I 2014 fremmet vi totalt ni innsigelser i plansaker, hvor konfliktnivået i de aktuelle sakene også var begrenset. Det har ikke vært gjennomført meklinger i Aust-Agder i 2014.

Vi har i 2014 deltatt i «forsøk om samordning av statlige innsigelser», jf. rapport til KMD datert 15.01.2015 om vår innsats i forsøksordningen i 2014. Etter vår vurdering har samordningen av innsigelser fungert som en effektiv og lite byråkratisk ordning.

Fylkeskommunen i Aust-Agder driver planforum med møter hver 2. uke, og Fylkesmannen deltar fast i forumet. Forumet fungerer etter vår oppfatning som en hensiktsmessig arena for konstruktiv dialog mellom tiltakshaver, kommunene og regionale planmyndigheter.

Fylkesmannen i Aust-Agder har deltatt i «Kystsonenettverket», som nå er endret til «Plannettverk for miljøhensyn i plan». Nettverket har etter vår erfaring spilt en viktig rolle for harmonisering av praksis mellom fylkene for bruk av innsigelser.

Embetet har i liten grad merket økt dialog og veiledning fra Miljødirektoratet.

Fylkesmannen har høsten 2014 gjennomført en omfattende dugnad for å få ned restansene på byggesaker og holde lovpålagt saksbehandlingstid. I alt deltok 10 juridiske saksbehandlere i arbeidet, som gikk over ca. 10 uker. Resultatet av dugnaden var at 90 saker ble behandlet i perioden. Embetet hadde ved årsskiftet dermed 18 klagesaker i restanse, mot 142 ved forrige årsskifte.

Fylkesmannen følger opp temaet universell utforming i uttalelser til plan- og dispensasjonssaker. Temaet ble også særskilt behandlet under embetets interne planopplæringsdag i juni 2014, hvor formålet var å styrke embetets kompetanse og bevissthet rundt dette temaet.

Kap. 2.5 Landbruk og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Arbeid med reduksjon av klimautslipp og klimatilpasning

Det har ikke vært igangsatt utbygging av ny fornybar energi i Aust-Agder i 2014. Vi har hatt to større saker om utbygging av vindkraft til behandling, hvor av kun en var i konflikt med regionale/nasjonale interesser. Dette gjelder konsesjonssøknad med konsekvensutredning for Hovatn Aust vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Bygland kommune som NVE hadde på offentlig høring ultimo 2014/primio 2015. Embetet fremmet i januar

2015 innsigelse til planen basert på hensynet til nasjonale villreininteresser i området.

Helhetlig vannforvaltning

Arbeidsområdet har hatt høy prioritet i 2014. Fylkesmannen har god dialog med VRM og prosjektleder for vannområdene i Aust-Agder. Vi har også godt samarbeid med Fylkesmannen i Vest-Agder. Regional vannforvaltningsplan med tilhørende tiltaksplan var til 1. gangs høring høsten 2014 og skal etter planen vedtas av fylkeskommunene juni 2015. Vi har deltatt i temagrupper som har kommet med innspill under arbeidet med tiltaksanalysene, men vi vil også komme med egne innspill til vannforvaltningsplanen under høringen. Oppdatering i Vann-Nett har vært svært tidkrevende og det er fortsatt mye som gjenstår og mye som må kvalitetssikres. Vi har også utført et stort arbeid når det gjelder fastsetting av miljømål i "Sterkt modifiserte vannforekomster". Dette har vært utfordrende.

Saksbehandling etter vannforskriften i forurensningssaker er utfordrende, da de aller fleste tiltak ikke vil oppfylle vilkårene i § 12, eller hvor det ikke er kunnskapsgrunnlag for å gjøre en vurdering og/eller hvor kartlegging vil være svært kostnadskrevende.

Frivillig skogvern

Samarbeidet med skognæringen i fylket er meget bra, og interessen for å melde inn områder er stabilt bra. Det er rundt 20 områder i prosess i fylket. Videre er god driv i Fylkesmannens arbeid etter vårt syn en avgjørende forutsetning for å opprettholde det gode samarbeidet og interessen fra næringen. Samtidig har vi områder som har vært i prosess tilbake til 2008. Flaskehalsene i prosessen har forskjøvet seg fra å ligge på takst/kontrakt til å ligge på vår saksbehandlerkapasitet. Det er avgjørende for kapasiteten at skogvernbudsjettet opprettholdes/bedres i 2015. Vi ser muligheter for at forestående sammenslåing med Fylkesmannen i Vest-Agder vil skape rom for økt kapasitet på frivillig vern.

Oppfølging av rovviltforliket fra 2011

2014 har på rovviltsiden vært roligere enn 2012 og 2013. Det er meldt om noen skader knyttet til ulv. Det er gitt en skadefelling på ulv, uten felling.

Opprydding av forurenset grunn ved skipsverft og tilsyn

Det er gitt pålegg om tiltak på begge de aktuelle nedlagte skipsverftene (Pusnes og Vindholmen). Det er gjennomført tilleggsundersøkelser parallelt med tiltak på Pusnes. Opprydding på land er dermed ferdigstilt. Videre oppfølging i sediment er uavklart, men det er gjennomført undersøkelser for begge lokaliteter. Det er vanskelig å vite hva vi skal kreve mht. opprydding i sedimenter ved skipsverft, i og med at verftene ligger ved Arendals havneområde som er generelt forurenset.

Arbeidet med tilsyn er prioritert, og vi skal i følge embetsoppdraget bruke minimum 1,2 årsverk på oppgaven. Vi gjennomførte et fåtall uanmeldte tilsyn. Alvorlige brudd ble fulgt opp med ny kontroll. Vi opplever at tilsyn fungerer etter hensikten, og får tilbakemelding fra virksomhetene at god dialog på tilsyn er nyttig og motiverende for virksomhetens miljøarbeid. Vi følger opp aksjonsnotatenes føringer mht. bedømming av alvorlighetsgrad for avvik.

Jordbruk

Jordbruket i Aust-Agder er sammensatt. Intensiv drift og sterke fagmiljøer preger næringen i noen av kommunene ytterst ved kysten. Lenger inn i landet har vi et sårbart distriktsjordbruk med en langt mer ekstensiv drift av arealene. Vi er avhengig av å opprettholde driften i disse områdene hvis vi skal nå målet om økt matproduksjon.

Aust-Agder har tradisjonelt vært et sauefylke, hvor blant annet Setesdal og Åmli har særlig gode naturgitte forutsetninger for utmarksbeite. Vi hadde en sterk tilbakegang i sauetalet til for få år siden, men ser nå en svak oppgang.

Melkeproduksjonen i Aust-Agder er marginal. I de fleste kommunene er det 4-6 produsenter av melk. Dette gjør oss sårbare og rekrutteringa blir ikke enklere når fagmiljøene svekkes.

Fylkesmannen har gitt BU-midler til ulike prosjekter innen blant annet grovfôrbasert kjøttproduksjon og melkeproduksjon. Prosjektene har medført flere søknader til Innovasjon Norge om støtte til utbygging og vi tar dette som et tegn på at de har hatt en positiv effekt.

År om annet har vi hatt forholdsvis store tap av sau på utmarksbeite grunnet streifende ulv. I fjorårets beitesesong

slapp vi i stor grad unna denne problemstillingen og tapene ble av mer normal karakter.

Fylkesmannen har et utstrakt samarbeid med fylkeskommunen, Innovasjon Norge og andre regionale aktører. Vi samarbeider om en rekke felles prosjekter, hvorav mange dekker begge fylkene. I 2014 startet fylkeskommunen opp arbeidet med en regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskapning på Agder (VINN-plan). Landbruksavdelingen har deltatt aktivt i dette arbeidet og blant annet ledet temagruppen om landbruk og marine næringer.

Skogbruk

Skogbruket er en næring som er spesielt sårbar for den globale økonomiske utviklingen. Det årlige hogstkvantumet varierer med markedet for trebaserte produkter. Avvirkning til salg og industriell produksjon ble i «kriseåret» 2013 7 % lavere enn året før. En rask positiv pendelsvingning preget situasjonen i 2014. Det er nå meget høy aktivitet i skogen med lange restanselister på driftskapasitet. Fjoråret ble et normalt driftsår i skogbruket med en avvirkning på 335 000 m³.

Hovedutfordringen for skogbruket i Aust-Agder er å sikre **virkesforsyningen** og **rammevilkårene** til en av de få gjenværende treforedlingsbedriftene i landsdelen, Bergene Holm AS sitt sagbruk på Jordøya i Åmli kommune. De har nylig investert i Nordens mest moderne saglinje med en årlig kapasitet på 300 000 m³.

Innen bioenergi har bortfall av energiflisordningen redusert lønnsomheten. Færre ønsker å starte opp som flisleverandører og dette vanskeliggjør større nysatsinger. Etter flere års satsing på informasjon og veiledning ser man nå en økt utbyggingstakt, særlig for gårdsvarme. Innovasjon Norge's bioenergiprogram er avgjørende for å utløse gode biovarmeprosjekter. Fylkesmannen i Aust-Agder har stilt kontorfasiliteter og har arbeidsgiveransvar for prosjektleder innen samarbeidsprosjektet på bioenergi.

Landbruksforvaltningen

Alle kommunene i Aust-Agder har fagkompetanse innen landbruk. Noen kommuner har felles landbrukskontor. Oftest er det en fagperson innen jordbruk og en innen skogbruk som dekker en til to kommuner. Ansatte i kommunenes landbruksforvaltning har et bredt og utfordrende fagfelt som inkluderer mange tilskuddsordninger, lovsaker, arealsaker og næringsutvikling. I tillegg til dette skal landbrukskontorene utføre ulike kontroller knyttet til tilskuddsordningene. Fylkesmannen veileder kommunene på alle områdene innen landbruksforvaltningen. Vi er kompetansesenter for landbrukskontorene og prioriterer dette arbeidet høyt.

Avslutningsvis vil vi poengtere at landbruket er betydningsfullt for sysselsetting og bosetting i mange bygder og kommuner i Aust-Agder. Det er positivt for fylket at tilbakegangen i landbruket ikke er fullt så stor som før og at aktiviteten på investeringssiden er noe økende.

2.6 Samfunnsikkerhet og beredskap

Arbeidsfokuset de siste årene har vært rettet mot hendelser med kraftig snøfall, sterk vind og orkan med påfølgende langvarig bortfall av kraft-, tele-, informasjonskanaler og samferdselsproblemer. Klimaendringer og klimatilpasning står sentralt i dette arbeidet. Det er et samarbeid mellom hele fylkesberedskapsrådet, Nkom, teleleverandørene og alle kommunene i fylket. Mye er falt på plass. Vi registrer styrket krisehåndtering, økt robusthet i samfunnskritisk infrastruktur samt mer bevissthet blant samfunnskritiske brukere. Vi ser samtidig at dette må være et kontinuerlig og langsiktig arbeid. Samarbeidspartnere på beredskapsområdet får sjelden de samme føringene fra sine oppdragsgivere. Dette reduserer fremdriften og kvaliteten i arbeidet.

Parallelt har vi de siste årene hatt sterkt fokus på oppfølging etter 22. juli, alvorlige hendelser på offentlig sted, sikkerhet ved store arrangementer, egen sikkerhet på arbeidsplassen samt varsling og håndtering av pårørende. Øvelser relatert til hendelser på offentlig sted er gjennomført i tre kommuner og en gang på regionalt nivå. Sistnevnte som en DSB initiert øvelse for embetsledelsen og egen kriseorganisasjon. Samtidig er det gjennomført temadager relatert til sikkerhet ved store arrangementer, temadag og avklaringer relatert til evakuerings- og pårørendesenter. Det er utviklet gode opplegg på hvordan kommunene, nødetatene og arrangørene skal gå frem ved planlegging og gjennomføring av arrangementer. Herunder også sikkerhet og kriseoppfølging ved hendelser.

Fylkesmannen i Aust – Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder har over tid harmonisert samfunnsikkerhetsarbeidet. Det er utarbeidet felles fylkes ROS (2011), det er gjennomført flere fellesmøter i fylkesberedskapsrådene og atombereidskapsutvalgene - sist i 2014. Fellesøvelse for fylkesberedskapsrådene ble sist gjennomført 2012. Vårt inntrykk er at dette er svært positivt med tanke mer helhetlig samfunnsikkerhetsarbeid og samordnet krisehåndtering. En del aktører i respektive fylkesberedskapsråd har møteplikt i flere fylker enn Aust- og Vest-Agder. Vi synes dette er en riktig vei å gå – ikke minst for to embeter

som skal slås sammen fra 01.01.2016.

ROS Agder (2011) er felles ROS for begge fylkene. Analysen revideres i løpet av 2014-15 og følger ny veileder fra DSB. Det er utfordrende å få respektive faglige ansvarlige etater til å bidra med analyser og oppfølging av tiltak når de ikke får samme oppdraget på fagkanalene.

DSB gjennomførte embetsstyringsmøte med fylkesmannen 20. mars 2014 og vi er bedt om å gi en kort tilbakemelding oppfølgingspunktene i rapporten:

- Embetet har 2,6 årsverk øremerket til beredskap, noe som vi ble bedt om å vurdere.
- Alle fagavdelingene har egne beredskapsinstruksjoner som tydeliggjør forventningene til deltakelse ved kriser.
- Embetets kriseorganisasjon er omorganisert og har fått opplæring på CIM. Revidert kriseplanverk er implementert og øvet. Arbeidet er gjennomført i en bredt involverende prosess og med god ledelsesforankring
- En DSB øvelse « Øvelse Arendalsuka» ble kjørt for embetet 12. november 2014. Øvelsen var en milepæl i oppdateringsprosessen og den gav en fin forankring av beredskap ute i organisasjonen samt bruk av CIM
- Kommunikasjonsrådgiver og fagavdelingene har vært med på utvikling av planverket.

Delkonklusjon

Fylkesmannens planverk og kriseorganisasjon er revidert og godt forankret i organisasjon. Embetets krisehåndteringsevne og robusthet er styrket i 2014. Embetet vurderer fortløpende mulighetene til å styrke beredskap med ressurser.

- ROS Agder er til revisjon 2015 jfr. ny veileder fra DSB. Nye oppfølgingstiltak innarbeides. ROS Agder har alltid blitt brukt som et aktivt verktøy i fylkets og kommunenes samfunnssikkerhets arbeid
- Innføring av nytt gradert samband med tilhørende dokumentasjon og kompetanse er fulgt opp lojalt. Dette har vært svært ressurskrevende. Det har gått ut over andre prioriterte oppgaver innen samfunnssikkerhet. Vi avventer sentral driftsstart.
- CIM brukes regionalt og delvis i kommunene. Kommunene er frivillig involvert. Det jobbes aktivt for å få flere til å bruke CIM. Bedre tilpasset CIM moduler, CIM mobil og varslingsmodul til alle kommunene vil etter vår mening kunne stimulere til økt bruk og engasjement.

Konklusjon

Fylkesmannen mener oppfølgingspunktene fra embetsstyringsmøtet er fulgt opp. Ressurssituasjonen og prioriteringene følges fortløpende. Samtidig må vurderingene ses i sammenheng med pålagt sammenslåing av fylkesmannsembetene i Aust- og Vest-Agder og at vi allerede har en gevinst ved at vi har vært proaktive i samarbeid og harmonisering av planverk.

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Klima- og miljødepartementet	kr 6 834 531,54	kr 1 834 664,57
Landbruks- og matdepartementet	kr 6 441 324,16	kr 12 551,00
Kunnskapsdepartementet	kr 5 523 829,60	kr 2 546 419,88
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 1 980 034,27	kr 406 044,97
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 138 813,79	kr 3 726 163,05
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	kr 22 375 463,28	kr 534 449,04
Arbeids- og sosialdepartementet	kr 827 273,11	kr 998 086,29
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 7 936 875,55	kr 3 192 115,93
Andre	kr 434 995,07	kr 0,00
Sum:	kr 54 493 140,00	kr 13 250 494,00

IV - Styling og kontroll i embetet

Vesentlige forhold ved styling og kontroll

I løpet av de siste fire årene har embetet utviklet en felles virksomhetsplan (FVP). FVP tar utgangspunkt i teksten i tildelingsbrevet og de oppdragene som er gitt på de enkelte sektorområdene. I en dialog med embetsledelsen avklares det med fagavdelingene hvem som har et hovedansvar for oppdraget og hvem som har et delansvar. Rene "sektoroppgaver" reflekteres i fagavdelingenes virksomhetsplaner, mens tverrsektoriell oppgaver utgjør FVP. I tillegg til ansvarsfordelingen reflekterer felles virksomhetsplan konkrete tiltakspunkter, samt tidsfrister for når aktivitetene skal være gjennomført. FVP gjennomgås i utvidet ledergruppe hvert kvartal.

Etter mal fra KMD (FAD) har embetet utviklet egen policy for risikostyring. I tråd med denne gjennomføres risikostyringen i forbindelse med utvikling av de avdelingsvise virksomhetsplanene og FVP. Risikostyringen på overordnet nivå er reflektert i FVP.

Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen

Vi har i 2014 hatt en turnover på 9,8 %. Det har vært ulike grunner til at medarbeidere slutter, i det vesentligste har det vært på grunn av pensjonering og nye jobbtilbud. Tre medarbeidere har fratrudd på grunn av pensjonering, gjennomsnittsalderen for disse var 67 år. Til tross for at vi merker stor konkurranse om arbeidskraft fra andre offentlige arbeidsgivere fordi de ofte tilbyr vesentlig høyere lønn enn det vi kan i tilsvarende stillinger, har vi klart å rekruttere godt kvalifiserte medarbeidere i 2014.

Ledergruppa ved embetet har i 2014 fått tre nye avdelingsdirektører. To av disse er kommet inn som resultat av pensjonering/overgang til annet arbeid og den tredje er rekruttert som resultat av at vi gjennom en omstillingsprosess har valgt å opprette en ny fagavdeling, Justis- og vergemålsavdelingen.

For å sikre ønsket og nødvendig kompetanse, samt være forberedt på endringer og nye krav, har fagavdelingene fokus planlegging, iverksetting og evaluering av kompetanseutviklingstiltak både på individnivå og avdelingsnivå. Dette bidrar til at avdelingene blir robuste og mindre sårbare ved fravær og ved avgang. Vi har ikke seksjonering i embetet, men arbeidet organiseres i stor grad i faggrupper internt i avdelingene.

Oppfølging av eventuelle avdekkede svakheter/utfordringer

Embetet har ikke mottatt merknader fra Riksrevisjonen i 2014.

Personalmessige forhold, likestilling, HMS arbeidsmiljø, diskriminering

I september 2014 var hele embetet samlet til en to-dagers personalsamling hvor hovedtemaene var «Sjumilssteget», tidstyver og et intensivkurs i «klarspråk».

Likestilling og likeverd

Vi har fortsatt en differanse i lønn mellom menn og kvinner (100/91). Differansen skyldes i hovedsak at en stor andel kvinner er lønnplassert inn i lavere lønnstrinn på grunn av manglende høyere utdanning.

Totalt sett for embetet hadde det vært ønskelig med en høyere andel menn, nå utgjør den 38 prosent. Vi er kjønnsforskjellen bevisst ved rekruttering, men har likevel problemer med å øke andelen. Også i ledergruppa er det nå en overvekt av kvinner ved at den består av tre menn og fem kvinner. Tar vi med nestledere er kjønnsforskjellen «stabil» ved at utvidet ledergruppe består av fem menn og ni kvinner.

Kjønnsfordelingen varierer betydelig mellom de enkelte avdelingene. Særlig Administrasjonsstaben og Utdannings- og barnehageavdelingen har et mannsunderskudd.

Ved årsskiftet hadde vi åtte i midlertidige tilsetningsforhold, tre menn og fem kvinner. To var tilsatt som lærlinger, to vikarer, to i tidsavgrenset prosjektstillinger og to på arbeidsmarkedstiltak.

Embetets personalpolitikk om likestilling og likeverd er oppdatert i henhold til Diskriminerings- og tilgjengelighetslovens formål. En viktig målsetting som er nedfelt i personalpolitikken vår er at vi i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet. Erfaringsmessig viser det seg at dette vanskelig å oppnå. Ved stillingsannonsering pressiserer vi at vi tilrettelegger ved behov. Når det gjelder kjønn og alder varierer «mangfoldet» i søkergrunnlaget fra stilling til stilling. Til faste stillinger har vi oftest stor grad av mangfold, mens ved utlysning av vikariater/midlertidige stillinger domineres søkergrunnlaget av unge nyutdannede.

Vi når ikke målsettingen når det gjelder ansatte med utenlands bakgrunn. Vi mangler fortsatt kvalifiserte søkere med utenlands opprinnelse ved utlysning av stillinger.

Vi har et godt samarbeid med NAV i forhold til å legge til rette for at arbeidssøkere som av ulike grunner trenger arbeidspraksis kan få det hos oss. I 2014 har vi i alt hatt fire som har vært engasjert på ulike arbeidsmarkedstiltak, den ene under 30 år i henhold til regjeringens jobbstrategi. Vi har vurdert om vi kan få til et samarbeid med NAV om rekruttering av medarbeidere med utenlands opprinnelse.

HMS arbeidsmiljø

Vi har i 2014 ferdigstilt revisjon av HMS-politikken vår. Det har vært en prosess med bred medvirkning. Vi startet prosessen på en felles samling for tillitsvalgte, verneombud, ledere og nestledere. Her hadde vi blant annet en eksternt innleder om temaet. Det ble nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe som fikk ansvar for videre arbeid. Samarbeidsutvalget hadde HMS-politikken til behandling i desembermøtet og vedtok den uten merknad.

Sykefraværet i embetet har hatt en positiv utvikling de siste årene. Forebygging og oppfølging har høy prioritet i alle avdelingene.

Nærmere om sykefravær og embetets IA-arbeid er omtalt i vedlegget under pkt. 60.2.

Medvirkning

Hos Fylkesmannen i Aust-Agder er medbestemmelse i henhold til Hovedavtalen primært ivaretatt gjennom samarbeidsutvalget på virksomhetsnivå. I samarbeidsutvalget møter tre representanter fra Akademikerne, som er den klart største hovedsammenslutningen, og en fra de øvrige hovedsammenslutningene samt verneombud. Fra arbeidsgiver møter fylkesmannen, assisterende fylkesmann, administrasjonsdirektør og assisterende administrasjonsdirektør som ivaretar sekretærfunksjonen. I henhold til lokal tilpasningsavtale holdes det også noen møter med tillitsvalgte på driftsnivå.

Det er enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstakernes organisasjoner om at de oppgaver som er nevnt i Arbeidsmiljølovens § 7-2 «Arbeidsmiljøutvalgets oppgaver», behandles i samarbeidsutvalget etter bestemmelsene i Hovedavtalen og lokal tilpasningsavtale. Verneombud tiltrer ved behandling av saker etter denne bestemmelsen.

Samarbeidsutvalget har i 2014 hatt 8 møter og har behandlet 28 saker. Viktige saker foruten nevnt HMS-politikk har blant annet vært budsjett, sykefraværstatistikk, virksomhetsplan, medarbeiderundersøkelsen, rapport fra kulturgruppa og endring av lokaler. På slutten av året ble naturlignok vedtaket om å slå sammen embetene i Aust- og Vest-Agder viet stor oppmerksomhet i samarbeidsutvalget. Partene karakteriserer samarbeidet i embetet som positivt og konstruktivt.

Vi hadde også i 2014 et «lunsj til lunsj-møte» hvor samarbeidsutvalget, avdelingsdirektører og nestledere deltok. Møtet betegnes som «Lillesandsmøtet» og har blitt en tradisjon ved at det i år var fjerde året dette møtet ble avholdt. Hovedtema i år var HMS- internkontroll og medbestemmelse.

Ansatte informeres primært gjennom intranett og avdelingsmøter. I tillegg har vi fire felles informasjonsmøter for alle ansatte, som oftest har vi disse i etterkant av fylkesmannsmøtene.

Kommunikasjon

Embetet har jobbet fortløpende med fokus på omdømme og profilering. I løpet av 2014 er det utviklet en egen kommunikasjonsplattform for embetet. Profilprogrammet er implementert i malverk og dokumenter.

Vi tilstreber å være aktive på både intranett og internett.

Klart språk

På embetets personalsamling i september 2014 hadde vi intensivkurs i klarspråk som blant annet tok for seg språklige utfordringer for både ord, setnings- og tekstnivå i lys av retningslinjene for klart og godt språk i det offentlige.

Etikk

Styrking og videreutvikling av etisk bevissthet hos våre medarbeidere pågår som en kontinuerlig prosess i avdelingene i tillegg til at nyansatte får en egen innføring i "Etske retningslinjer for statstjenesten". Vi hadde

imidlertid ikke så høy score på dette i medarbeiderundersøkelsen. Dette relaterte seg blant annet til at ansatte svarte at de ikke var godt nok kjent med interne varslingsrutiner.

Informasjonssikkerhet

Embetet har et dokumentert styringssystem for informasjonssikkerhet basert på datatilsynets maler. Vi har også utarbeidet oversikt over våre systemer og foretatt en risikovurdering i forhold til integritet, konfidensialitet og tilgjengelighet. Vi har etablert et avviksrapporteringssystem over vårt intranett. Avviksmeldinger sendes sikkerhetsutvalget som fortløpende vurderer tiltak i forhold til de avvik som avdekkes. Det var gjenglemte dokumenter ved skriverene som var en gjenganger og det er innført follow me print-løsning. Dette har gitt gode resultater. Av andre meldte avvik er det særlig postmottaket i Fylkeshuset som går igjen. Forholdet tas jevnlig opp med Fylkeshuset AS som står for våre posttjenester. Det blir bedre, men det er fortsatt et forbedringspotensiale her.

Embetet har hatt en representant med i sentral arbeidsgruppe for informasjonssikkerhet.

Digitalisering og IKT

I 2014 startet vi arbeidet med utarbeidelse av en plan for å ta i bruk digitale postkasser. Planen ferdigstilles våren 2015. Vi følger ellers opp punkter i sentral IKT-strategi i tråd med departementets krav, herunder tatt i bruk EDU og rekrutteringssystemet Jobbnorge. Vi har en representant med i driftsnettverket for felles AD.

Etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser

Fylkesmannen i Aust-Agder deltar i det interkommunale innkjøpssamarbeidet for offentlige anskaffelser på Agder (OFA), og avroper på inngåtte avtaler når det gjelder innkjøp. Ved kjøp av konsulenttjenester mv sendes det i hvert tilfelle ut flere forespørsler og det føres protokoll for innkjøpene.

V - Vurdering av framtidsutsikter

Sammenslåingsprosessen

I statsråd 14. november 2014 ble det vedtatt at fylkesmannsembetene i Aust-Agder og Vest-Agder skal slå sammen med virkning fra 01. januar 2016. Da vedtaket ble kjent for de ansatte var det mange som så på vedtaket både med frustrasjon, undring og sinne. I forlengelsen av vedtaket har det kommet en presisering som gir embetene større handlingsrom i hvordan man vil organisere seg og hvor de enkelte medarbeider skal ha sine arbeidsplasser. I praksis innebærer dette at fagavdelingene i hovedsak blir sittende slik de gjør i dag, mens det blir en felles ledelse for de to «campusene». Dette har skapt en vesentlig mer konstruktiv tilnærming rundt sammenslåingsprosessen og de ansatte ser nå vesentlige flere fordeler knyttet til sammenslåingen – større embete – flere muligheter.

I etterkant av at vedtaket ble kjent sendte de to embetene en søknad til Kommunal- og moderniseringsdepartementet om støtte til sammenslåingsprosessen, herunder bruk av prosessveiledere. En viktig forutsetning for å lykkes i sammenslåingsprosessen er at kulturforskjeller, lønnsforskjeller, oppfatninger, preferanser mm harmoniseres og at det er en felles plattform som skal etableres for det nye embetet. Dette er en prosess som må startes i 2015, men som det må jobbes med i et vesentlig lengre tidsperspektiv enn fram til 1. januar 2016. Vi må sørge for at kulturen i det nye embetet blir bærekraftig over tid.

I 2015 og 2016 står vi i fare for at prosessene med sammenslåing av embetene kan komme til å kreve mye oppmerksomhet. Dette er en styringsmessig utfordring. Utfordringen blir ikke mindre ved at embetene må samordne og samkjøre seg for fremstå med enhetlig praksis, samtidig som vi skal drifte fra to lokalisasjoner. Det er derfor viktig at vi i tildelinger fremover fortsatt blir regnet som to fylkesvise embeter. Selv om det på sikt kan tas ut noen effektiviseringsgevinster, vil vi få økte utgifter til reise og tidsspill i reisetid.

Selv om det for de ansatte var en god kortsiktig løsning at de skal kunne sitte i delte fagavdelinger så er det innlysende at dette vil være en krevende ledelsesmessig organisering. I realiteten skal vi drifte det nye embetet med i hovedsak de samme ressursene, men med en halvering av ledelsesressursene fordelt på to kontorsteder. Det må avklares praktiske forhold knyttet til hvor avdelingsdirektør/ass direktør skal sitte, hvor ofte skal det være fellesmøter, hvordan skal man fordele «oppgavene» (Aust-Agder/Vest-Agder) mm..

Selve omstillingsprosessen vil i 2015 kreve stor oppmerksomhet og arbeidsinnsats for at de to embetene skal være operativt som ett embete fra 01. januar 2016. Spesielt på det administrative området vil det være mange omfattende prosesser og rutiner som må gjennomgås før embetet kan være operativt. I tillegg er det en ambisjon at vi skal videreføre det beste fra begge embetene. Dette er et meget omfattende arbeid. Mye av de samme prosessene vil måtte gjøres i fagavdelingene ift hvordan de organiserer seg og løser de enkelte oppdragene. Som det fremkommer av årsrapporten er det allerede utstrakt samarbeid mellom de to embetene, men dette vil bli arbeidskrevende i 2015, og til dels overskygge andre vurderinger av framtida på kort sikt.

Personal/lønn

Vedtaket om sammenslåing stiller oss overfor utfordringer innenfor personalområdet, spesielt når det gjelder rekruttering av faglig kvalifisert arbeidskraft. Det er skapt en usikkerhet som gjenspeiles i at enkelte søkere har trukket sine søknader (på tidligere utlyste stillinger), noen velger å bytte jobb og vi kan risikere å miste kvalifiserte søkere i og med at vi ikke vet hvor det framtidige samlokaliserte embetet skal være.

I tillegg er omstillings- og reformtaket rundt oss høy. Det gjelder både innenfor de ulike tjenesteområdene og innenfor organisering av offentlig sektor. Det krever at vi også er omstillingsdyktige, at vi har mulighet for å rekruttere rett kompetanse, og at vi er konkurransedyktige på lønn.

I løpet av de siste årene har imidlertid embetet hatt relativt gode søkere til utlyste stillinger. Erfaringsmessig får vi mange nyutdannede. Til stillinger hvor det stilles krav om erfaring (typisk rådgiver/seniorrådgiverstillinger) er antall kvalifiserte søkere ofte mindre og vi mister ofte de best kvalifiserte søkerne når vi kommer til lønsspørsmål. Sammenlignet med øvrig regional stat og kommunale stillinger så kommer embetet oftest til kort. Det er grunn til å anta at større kommuner med sterkere økonomiske muskler vil forsterke dette. Dersom vi ikke klarer å tiltrekke oss faglig kvalifisert personell vil det på sikt kunne være en utfordring for rettssikkerheten.

Hvis vi i fremtiden skal ha muligheter for å rekruttere faglig dyktige og erfarne medarbeidere så er det viktig at dette prioriteres lokalt, samtidig som man sentralt må medvirke til at embetene kan løftes i forhold til øvrig regional stat og kommunesektoren.

Høsten 2014 ble det gjennomført en medarbeiderundersøkelse for embetene. Resultatene av undersøkelsen var

gjennomgående gode, selv om det på enkelte områder var forbedringspotensialer. Gjennom de prosesser som planlegges for sammenslåingen, blir det et viktig mål at vi evner å videreføre de områdene hvor vi har scoret høyt.

Arbeid med saker etter plan og bygningsloven

Fylkesmannen ser det slik at endringene i sentrale lov- og forskriftsverk, som gjelder kommunale oppgaver etter plan- og bygningsloven, vil kreve ekstra ressurser av embetet i form av veiledning og saksbehandling. Fylkesmannen registrerer også et stort informasjonsbehov om byggesaksreglene, både blant politikerne og i kommuneadministrasjonene. Fylkesmannen i Aust-Agder har de siste årene oppnådd meget godt samarbeidsklima med kommunene gjennom en målrettet dialogtilnærming på flere fagfelt, og da arealplanlegging spesielt. Dette gir det beste grunnlag for en konstruktiv tilnærming og positiv holdning til miljøvennlig planlegging i kommunene. Videreføring av en slik dialogtilnærming i forestående sammenslåing med Fylkesmannen i Vest-Agder er viktig, for at vi skal kunne fortsette å løse samfunnsoppgavet vårt på best mulig måte.

Kommunereformen

Embetets arbeid med kommunereformen har økt på etter som reformarbeidet nå har kommet i gang. Første del av 2015 vil være preget av at kommunene er i gang med lokale utredninger, og embetets arbeid vil i denne fasen primært være knyttet til veilednings- og informasjonsarbeid. Kompleksiteten og omfanget av arbeidet for Fylkesmannen i det videre er pr. nå svært vanskelig å forutsi. Dette vil i stor grad avhenge av hva som skjer i de mange prosessene som er på gang rundt om i kommunene i fylket/mellom fylkets kommuner. Dess flere strukturendringer som er aktuelle og som det vil bli arbeidet videre med, dess mer etterspørsel vil det trolig bli etter veiledning fra embetet. Dette vil også trolig generere økt behov for koordineringsaktivitet fra Fylkesmannens side.

Helse, sosial og barnevernsområdet

På helse-, sosial og barnevernsområdet handler det om å være i stand til identifisere, følge med på og eventuelt følge opp områder med risiko for svikt. Det vil variere over tid, hvilken tjeneste, fagområde mv dette gjelder. Jo strammere oppdragsbrevene er, jo mer ressurser binder det opp, og jo mindre tid har vi til slike "følge med" oppgaver. Vi må også følge med på hva reformer betyr for tjenestene, og se både muligheter og trusler for pasient- og brukersikkerhet og kvalitet i tjenestene. For å være proaktive kreves et handlingsrom i oppdragsbrevene.

Vi må også være proaktive og komme med innspill i planprosesser i kommuner og sykehus, og følge med på de langsiktige konsekvensene av vedtatte planer. Brukers innsynsrett og medvirkning i saksbehandling er også en krevende øvelse som gjør at vi må finne nye arbeidsmetoder. Det offentliges innsynsrett i saker er en stor tidstyv i personsensitive saker (her utgjør innsynskrav fra media et mindretall, deres agenda er legitim, men hva resten skal med og bruker det de får til, vet vi lite om).

Vergemål

På vergemålsområdet ser en et forhøyet risikobilde ved overgangen fra vergemålsapplikasjonen ARVE til ny applikasjon VERA. Erfaringene fra ARVE viser at det blir betydelig merarbeid ved innføring av nye datasystem, og det knytter seg stor spenning til om VERA vil gi kortere saksbehandlingstid og kreve mindre administrative ressurser enn det vergemålsoppgavene har krevd fram til nå.

Utdanning og barnehageområdet

Satsing på kompetanseutvikling i barnehagesektoren er av stor betydning for å utvikle kvaliteten på barnehagetilbudet. I Aust-Agder er nesten 70 % av de ansatte i barnehagene assistenter og under 30 % av disse er faglærte. Vi vurderer at det er av avgjørende betydning med kontinuitet i etterutdanningstiltaket; fagopplæring for assistenter, slik at flest mulig barnehageeiere kan benytte tilbudet. Tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid vil fortsatt være nødvendig for kvalitetsutvikling innen området.

Læringsutbytte og bedre læringsmiljø er en felles utfordring for alle kommunene og fylkeskommunen. Det har vært god oppslutning om og deltakelse i videreutdanning for lærere og i den skolebaserte ungdomstrinnsatsningen. Kommunene har videre gjennomført prosjektet «Økt læringsutbytte». Det er en utfordring å koordinere og formidle gode nasjonale utviklingstiltak på en slik måte at kommunene ser sammenheng og helhet mellom tiltakene. Dette vil gi bedre læringsutbytte og læringsmiljø. Det er behov for en større grad av nasjonal koordinering av tiltak både innen fagområdet og mellom ulike departement.

Skoleeierrollen er av største betydning for å oppnå målene i utdanningssektoren. Dette er særlig viktig i et fylke

som Aust-Agder med mange små kommuner. Det er derfor svært positivt at 13 av kommunene nå ønsker å etablere et lærende nettverk for skolefaglig ansvarlige i kommunene. Målet med nettverket er å sette seg bedre i stand til å utøve skoleeierrollen.

Miljøvern

Miljøvernavdelingens oppgaveportefølje gir i dag brede faglige utfordringer innen naturforvaltning, forurensning og arealplanlegging. God oppgaveløsning og faglig troverdighet forutsetter en stab med sterk naturfaglig kompetanse, god kunnskap om regionen, samt god evne til formidling og samarbeid. Relevant naturfaglig kompetanse er høyt prissatt både i privat sektor og etter hvert også i kommunale og øvrige statlige sektorer. Med dagens lønnsnivå og -utvikling hos Fylkesmannen vil miljøvernavdelingen på relativt kort sikt få store utfordringer både med å rekruttere og beholde nødvendig fagkompetanse. En kommunereform som innebærer begrensning av vår oppgaveportefølje (f.eks. innen naturforvaltning) vil også kunne føre til at miljøvernavdelingen blir en vesentlig mindre attraktiv arbeidsplass. I sum vil dette kunne føre til at vi ikke klarer å beholde og rekruttere nødvendig fagkompetanse. Dette vil raskt kunne føre til nedbygging av faglig respekt og troverdighet ved avdelingen, som i stor grad vil påvirke vår evne til å utføre vårt samfunnsoppdrag.

Landbruk

Landbruket i Aust-Agder følger i stor grad de samme trendene som i landet for øvrig. De siste 20 årene har vi hatt en forholdsvis sterk reduksjon i antall jordbruksbedrifter. Reduksjonen har vært størst i starten av perioden og betydelig mindre mot slutten. Hvis denne trenden holder seg, kan vi forvente at det vil være om lag 650 jordbruksbedrifter i Aust-Agder også i årene fremover. Et av regjeringens hovedmål med landbrukspolitikken er økt matproduksjon. For å få dette til må produksjonsapparatet fornyes og det må investeres i ny og effektiv teknologi. Landbruksavdelingen arbeider aktivt med næringsutvikling og våre midler til utgreings- og tilretteleggingstiltak benyttes til å finansiere prosjekter som støtter opp om målsettingen. Denne typen midler og prosjekter fører til økt investeringsvilje og vi ser på midlene som avgjørende for å kunne løse samfunnsoppdraget i fremtiden. Vi kan ikke forvente flere bønder, men vi kan stimulere de som er i næringen, til å satse videre.

Aktiviteten i skogbruket har økt betydelig de siste to åra. I Aust-Agder har vi gjennom mange tiår satset på kvalitet i utbygging av skogsveier. Dette gjør at næringen kan få til en effektiv utnyttelse av de viktige fornybare ressursene som skogen utgjør. Regjeringa har satset sterkt på infrastruktur i skogbruket og har blant annet økt bevilgningene til skogsveier. Disse midlene er svært viktige også for Aust-Agder. Selv om veidekningsgraden er forholdsvis høy i vårt fylke, er det viktig å fortsette arbeidet med utbedringer og utvidelser av vegnettet. Vi ser at kvaliteten på skogsveiene er avgjørende for hvor store skadene blir etter ekstremvær. Dette gjør oss enda sikrere på at satsinga på skogsveier av høy kvalitet er viktig for framtida. Skogen har stor betydning for omfanget av naturkatastrofer og tiltakene vi stimulerer til i skogbruket er viktige elementer i vårt arbeid for å begrense fremtidige klimaskader.

VI - Årsregnskap

Del VI. Årsregnskap

Ledelseskommantar årsregnskapet 2014

Formål

Fylkesmannen er underlagt Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. Fylkesmannen er et statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra til Kommunal- og moderniseringsdepartementet i virksomhets- og økonominstruks for Fylkesmannen. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av våre disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2014 har Fylkesmannen i Aust-Agder disponert tildeling til ordinær drift på kr 54 654 000 og i tillegg mottatt belastningsfullmakter på til sammen kr 98 588 259 jf. bevilgningsrapporteringen. Note A viser tildeling fra KMD og overførte midler fra 2013.

Mindreutgiften for post 01 driftsutgifter ble kr 98 314, etter justering for belastningsfullmaktene og inntekter fra offentlige refusjoner. Beløpet søkes overført til neste år på post 01 iht. beregninger i note B.

Inntektsførte beløp utgjør kr 13 600 997. Arbeidsgiveravgiften utgjør kr 7 444 604, offentlige refusjoner vedrørende lønn utgjør kr 1 309 638 og andre driftsinntekter kr 4 707 819. Driftsinntektene gjelder innbetalinger fra stat og kommuner til diverse prosjekter som strandsonekonferanse, bioenergiprojekt, informasjonsmidler barnevern mv. Kursavgifter/egenandeler fra deltakere på Fylkesmannens kurs og konferanser utgjør vel 1,3 mill kr. Tilsvarende beløp i 2013, var vel 0,8 mill kr. Det betyr at vi, i større grad enn tidligere, har vært nødt til å delfinansiere våre arrangement ved å kreve inn konferanseavgift/egenandel.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift og investeringer, eksklusiv utbetalinger av tilskudd, summerte seg til kr 88 623 489. Av dette var utbetalinger til lønn og sosiale utgifter kr 61 495 357 mot kr 57 153 472 i 2013. Økningen skyldes dels helårsvirkning av vergemålsansatte, kompensasjon for lønnsoppgjøret, og økning i antall årsverk, jfr. opplysninger i note 2. Vi har i 2014 hatt særlig fokus på saksbehandlingstid og restanser innen byggesaksområdet. Dette har medført at vi også har hatt en relativt stor økning i overtidsgodtgjørelse. Ekstrainnsatsen ble satt inn for å imøtekomme lovkravet på tre måneders saksbehandlingstid.

Lønnsandelen av driftsutgiftene er ca. 65 % for embetet som helhet.

Det er liten bruk av eksterne konsulenter til driftsoppgaver i embetet. Note 4 viser imidlertid et forbruk på kr 12 889 787 for konsulenttjenester. Dette gjelder i første rekke kjøp av tjenester innen områder som er utenfor vår styring, der regelverket bestemmer kjøp av konsulenttjenester: Blant annet er det fritt rettsråd (ca. 4,9 mill kr) vergemål (vel 1 mill kr) og 2,8 mill av beløpet gjelder kjøp av transporttjenester til frakt av kalk (vannforvaltning). Det er også kjøpt tjenester i forbindelse med en rekke oppgaver som vi utfører for fagdepartementene og som betales over belastningsfullmaktene.

Eksempel kan være opplæringsprogram for kommunene der vi i mange tilfeller kjøper undervisningspakker eller tilsvarende. Det ble i 2014 kontert til sammen kr 100 000 på konsulenttjenester til intern drift – det dreier seg om avtale om kjøp av nødstrøm og noe ekstern IKT-bistand.

Når det gjelder våre utgifter til husleie registrerer vi at det er et mindre avvik på 35 000 kr i tallet som vises i note 4 og det vi har bokført. Våre reelle husleieutgifter er på 3 275 776 inklusiv leie av kontor til verneområdeforvalter i Setesdalen.

Det har vært en liten nedgang i utgifter til drift fra 2013 til 2014, noe som har sammenheng med en tilpasning av utgiftene til lavere inntekter i og med at vi mottok mindre offentlige refusjoner vedrørende lønn i 2014 (fødsels og sykepenger).

Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til Økonomireglementet i staten. Fylkesmannen forvalter mange ulike tilskudd og hovedtyngden er tilskudd til kommunene. Som det går fram av note 6 til årsregnskapet har tilskudd til ideelle organisasjoner økt fra vel 3 mill kr i 2013 til ca. 8,5 mill kr i 2014. Økningen skyldes i hovedsak en utbetaling til en stiftelse i 2014. Utbetalingen, på vel 5 mill. kr, gjaldt et kalkingsprosjekt (vannforvaltning.) Vanligvis utbetales vannforvaltningstilskudd til kommunene og kommer derved fram under andre konti for 2013. Tilskudd til tros- og livssynssamfunn utgjorde vel 1,6 mill kr – en marginal økning fra 2013. Resten er mindre tilskuddsposter der Fylkesmannen i Aust-Agder viderefremidler og betaler ut tilskudd på vegne av flere fagdepartement.

Det ble i 2014 utbetalt kr 2 095 816 til ulike investeringer jamfør artskontorrapporteringen. Investeringene gjelder oppgradering av arbeidsplassene med nye skrivepult og fornyelse av arbeidsplassrelatert IKT-utstyr.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.14 kr 2 656 441. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Fylkesmannen i Aust-Agder. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2015.

Arendal 25. februar 2015

Øystein Djupedal (sign)
Fylkesmann i Aust-Agder

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Fylkesmannen i Aust-Agder er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Kommunal- og Moderniseringsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger Fylkesmannen i Aust-Agder står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

Regnskapet følger kalenderåret

- a) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- b) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Fylkesmannen i Aust-Agder er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Fylkesmannen i Aust-Agder har rapportert til statsregnskapet. Det er stilt opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som vi har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Fylkesmannen i Aust-Agder står oppført med i statens kapitalregnskap.

Kolonnen samlet tildeling viser hva vi har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra Fylkesmannen i Aust-Agder.

Artskontorapporteringen

Artskontorapporteringen viser regnskapstall Fylkesmannen i Aust-Agder har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Fylkesmannen i Aust-Agder har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 7 til artskontorapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2014							
Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindreutgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B	54 654 000	55 880 324	-1 226 324
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	1 894 000	5 582 394	-3 688 394
0225	Tiltak i grunnopplæring - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		60 000	60 000	
0225	Tiltak i grunnopplæring - særskilde driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		1 977 000	1 969 529	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asyl	64	Diverse		5 760 000	4 812 422	
0225	Tilskudd til leirskoleopplæring	66	Diverse		1 112 000	1 111 888	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæring - spes.	21	Spesielle driftsutgifter		5 231 690	5 232 426	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæring - vider	22	Diverse		13 956 625	13 837 124	
0231	Barnehager - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		3 054 000	3 048 560	
0310	Tilskudd til tros- og livssynsamfunn	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	1 605 959	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		5 058 523	5 058 522	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	1 459 647	
0470	Fri sakførsel	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	356 183	
0470	Fritt rettsråd	71	Tilskudd		Åpen fullmakt	4 572 314	
0571	Rammertilskudd til kommuner - spes. driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		300 000	299 999	
0590	Byutvikling og planlegging - spes. driftsutgift	21	Spesielle driftsutgifter		500 000	500 000	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklude	21	Spesielle driftsutgifter		1 859 160	1 859 159	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		4 067 962	4 067 490	
0718	Rusmiddelforebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		266 700	267 869	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	25 000	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilta	01	Driftsutgifter		Åpen fullmakt	1 920 838	
0734	Tvungent psykisk helsevern	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	91 541	
0761	Omsorgstjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		489 700	489 700	
0761	Tilskudd til omsorgstjenester	60	Diverse		3 944 600	3 944 599	
0762	Primærhelsetjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		100 000	100 000	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetjen	60	Diverse		1 530 000	1 530 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abor	73	Tilskudd		300 000	271 151	
0763	Rustiltak - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		418 100	421 395	
0763	Rustiltak - kommunalt rusarbeid	61	Diverse		9 063 377	9 057 301	
0764	Psykisk helse - psykisk helsearbeid	60	Diverse		145 698	143 407	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	15 852	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 660 000	1 660 000	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet - spes. drif	21	Spesielle driftsutgifter		732 869	732 869	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		12 911 881	12 911 880	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		95 000	94 996	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		418 000	418 000	
1420	Miljødirektoratet - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		502 374	502 374	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		3 322 000	3 139 070	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		9 035 000	9 023 303	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		1 351 000	1 275 908	
1420	Tilskudd til vannmiljøtiltak	70	Tilskudd		1 061 000	1 060 973	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		1 500 000	1 070 189	
1420	Forebyggende og konfliktdependende tiltak i r	73	Tilskudd		650 000	649 999	
1420	Friluftsmål	78	Tilskudd		2 320 000	2 315 200	
1420	Verdensarvområder, kulturlandskap og verdi	81	Diverse		75 000	75 000	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natur	82	Diverse		1 380 000	1 280 000	
1420	Nasjonalskapsentre og andre naturinfo.sentre	85	Diverse		30 000	30 000	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		280 000	280 000	
1425	Tilskott til viltformål	71	Tilskudd		150 000	150 000	
Sum utgiftsført					153 242 259	166 262 352	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter		4 707 819	4 707 819
3525	Ymse inntekter	02	Ymse	0	15 000	15 000
3525	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak	0	217 080	217 080
3525	Refusjon av fødsels- og adopsjonspenger	16	Refusjon av foreldrepenger	0	189 607	189 607
3525	Refusjon av lærlinger	17	Refusjon av lærlinger	0	20 391	20 391
3525	Refusjon av sykepenger	18	Refusjon av sykepenger	0	882 560	882 560
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse	0	123 936	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift	0	7 444 604	
Sum inntektsført					13 600 997	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					152 661 355	
Kapitalkontoer						
60052601	Norges Bank KK /innbetalinger				6 193 844	
60052602	Norges Bank KK/utbetalinger				-158 765 929	
715209	Endring i mellomværende med statskassen				-89 270	
Sum rapportert					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (201414)						
Konto	Tekst			2014	2013	Endring
6260	Aksjer			0	0	0
715209	Mellomværende med statskassen			-2 656 441	-2 567 171	-89 270

Virksomhet: A2 - Fylkesmannen i Aust-Agder

Note A Forklaring av samlet tildeling			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
052501	136 000	54 518 000	54 654 000
052521	1 894 000		1 894 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastnings-fullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Standard refusjoner på inntektspostene 15-18	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
052501	"kan overføres"	-1 226 324		-1 226 324	1 309 638	15 000			98 314	2 732 700	98 314
052521	"kan overføres"	-3 688 394		-3 688 394		4 707 819			1 019 425	[5% av årets tildeling i note A]	1 019 425

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2/2013 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Fylkesmannen i Aust-Agder har brukt lønnsrefusjonene, rapportert på kapittel/post 3525/16 og 3525/18 til å dekke inn merutgifter til drift av embetet. Lønnsrefusjonene beløper seg til kroner 1 072 167. Av disse er det brukt 973 853 til å dekke opp merutgiftene. Resterende beløp på 98 314 kroner inngår i beløpet som søkes overført til 2015.

Fylkesmannens ubrukte bevilgning på kapittel/post 052501 beløper seg til 98 314 kroner. Beløpet er under 5 % grensen og vi søker om å få overført hele beløpet til 2015.

I tillegg søker vi om å få overført ubrukte midler på kapittel/post 052521 på kroner 1 019 425. Dette er gjenstående midler på flerårige prosjekter der vi har mottatt kontante innbetalinger til ulike formål, og som skal brukes i 2015 og senere. Det dreier seg blant annet om midler fra Helsetilsynet til oppfølging av diverse lovendringer, Turnustjenesteprojekt, Levekårsprosjektet og Bioenergi – et samarbeidsprosjekt mellom Innovasjon Norge, flere fylkesmannsembeter og fylkeskommunene i regionen.

Oppstilling av artskontorrapporteringen for 2014

	Note	201414	201314
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	3 364 097	3 371 081
Salgs- og leieinnbetalinger	1	1 343 722	847 906
Andre innbetalinger	1	0	0
Innbetaling av finansinntekter	1	0	0
<i>Sum innbetalinger</i>		4 707 819	4 218 987
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	61 495 357	57 153 472
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-1 309 638	-2 432 712
Utbetalt til investeringer	3	2 095 816	2 680 681
Utbetalt til kjøp av aksjer		0	0
Andre utbetalinger til drift	4	31 049 773	31 618 501
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum utbetalinger</i>		93 331 308	89 019 942
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		88 623 489	84 800 955
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	5	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	6	71 606 406	61 531 005
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre</i>		71 606 406	61 531 005
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		7 444 604	6 761 591
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m,m)		123 936	150 003
<i>Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>		7 568 539	6 911 594
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		152 661 355	139 420 365
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		201414	01.01,2014
Fordringer (legg til linjer og vis på konto)	7	0	34 265
Kasse (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank (legg til linjer og vis på k	7	0	0
Skyldig skattetrekk	7	-2 653 965	-2 601 436
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)	7	-4 327	0
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)	7	1 851	0
Sum mellomværende med statskassen		-2 656 441	-2 567 171

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet 2014

	201414	201314
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd fra statlige virksomheter	2 305 422	2 829 085
Tilskudd fra kommunale og fylkeskommunale etater	1 058 675	242 961
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	0	279 035
Tilskudd fra næringsliv og private	0	20 000
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	3 364 097	3 371 081
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Inntekter fra salg av oppdrag, avgiftfri	1 343 722	847 906
Sum salgs- og leieinnbetalinger	1 343 722	847 906
<i>Andre innbetalinger</i>		
Sum andre innbetalinger	0	0
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst (agio)	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	4 707 819	4 218 987

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn 2014

	201414	201314
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>		
Lønninger	49 443 918	47 154 975
Arbeidsgiveravgift	7 444 604	6 761 591
Pensjonsutgifter*	0	0
Andre ytelser	4 606 836	3 236 906
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	61 495 357	57 153 472
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>		
Sykepenger og andre refusjoner	1 309 638	2 432 712
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	1 309 638	2 432 712
Antall årsverk:	85	81

Note 3 Utbetalt til investeringer 2014

	201414	201314
Immaterielle eiendeler og lignende	178 946	45 474
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Nasjonaleiendom og kulturminner	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	1 916 870	2 630 219
Andre utgiftsførte investeringer (*)	0	4 988
Sum utbetalt til investeringer	2 095 816	2 680 681

(*) Spesifiseres ytterligere dersom det er andre vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet

Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter 2014

	201414	201314
<i>Andre utbetalinger til drift</i>		
Husleie	3 240 776	3 209 364
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	190 351	121 840
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	2 137 648	1 926 124
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	82 200	36 283
Mindre utstyrsanskaffelser	179 687	192 924
Leie av maskiner, inventar og lignende	575 468	772 493
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	12 889 787	13 782 113
Reiser og diett	2 097 832	2 393 303
Øvrige driftsutgifter (*)	9 656 024	9 184 057
Sum andre utbetalinger til drift	31 049 773	31 618 501
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Agiotap	0	0
Andre finansutgifter	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0
<i>(*) Bør spesifiseres ytterligere dersom det er vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 5 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten 2014

	201414	201314
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten 2014

	201414	201314
Tilskudd til kommuner	0	51 649 940
Tilskudd til fylkeskommuner	0	2 339 241
Tilskudd til kommuner	56 408 259	0
Tilskudd til fylkeskommuner	3 038 615	0
Tilskudd til husholdninger	2 646 373	3 606 849
Tilskudd til ideelle organisasjoner	8 466 125	3 263 725
Tilskudd til statsforvaltningen	1 047 033	671 250
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	71 606 406	61 531 005

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen 2014

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	201414	201414	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler*	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	20 578	0	20 578
Andre fordringer	0	0	0
Kasse og bank	0	0	0
Sum	20 578	0	20 578
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	0	0	0
Skyldig skattetrekk	-2 653 965	-2 653 965	0
Skyldige offentlige avgifter	-4 327	-4 327	0
Annen kortsiktig gjeld	1 851	1 851	0
Sum	-2 656 441	-2 656 441	0
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Sum	-2 635 863	-2 656 441	20 578

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 7 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Forretnings-	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
Aksjer								
Selskap 1								
Selskap 2								
Balanseført verdi 31.14.2014								0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.